

7. ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД

Садржај:

7. ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД.....	1
7.1. Обавезни предмети	1
СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ	1
MAGYAR NYELV	4
СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК.....	11
СТРАНИ ЈЕЗИК – енглески језик	14
МУЗИЧКА КУЛТУРА.....	25
ИСТОРИЈА.....	27
ГЕОГРАФИЈА.....	30
МАТЕМАТИКА.....	32
БИОЛОГИЈА	34
ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА.....	35
ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО.....	37
ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	39
7.2. Изборни програми.....	42
Православни катихизис	43
Католички вјеронаук.....	45
Грkokатолички веронаук	46
Грађанско васпитање	48
Други страни језик – немачки језик	49
Мађарски језик са елементима националне културе	56
Украински језик са елементима националне културе.....	58
Русински језик са елементима националне културе	59
СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК.....	62
7.3. Облици образовно васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности.....	62
Слободне наставне активности	62
Допунска настава	65
Додатна настава	65
Час одељенског старешине.....	65
Ваннаставне активности	66
Екскурзија	66

7. Програм наставе и учења за ПЕТИ разред

7.1. Обавезни предмети

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Циљ	Циљеви наставе и учења <i>српског језика и књижевности</i> јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати основним законитостима српског књижевног језика, да стиче основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи
-----	--

националног идентитета; да кроз читање и тумачење књижевних дела из српске и светске баштине развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање, подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у српској и светској култури, негује љубав према српском језику и књижевности; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Год. **180 часова**

ОБЛАСТ/ТЕМА		ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
КЊИЖЕВНОСТ		- разликује књижевни и некњижевни текст; упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности - чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела - чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова - одреди род књижевног дела и књижевну врсту - разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности - разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији - анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле - поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена, појава) - разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца - разликује облике казивања - увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике - одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно-уметничком тексту - процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.) - развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела - одреди тему и главне и споредне мотиве - анализира узрочно-последично низање мотива - илуструје особине ликова примерима из текста - вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове - илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима - уважава националне вредности и негује српску културноисторијску баштину - наведе примере личне добити од читања - напредује у стицању читалачких компетенција - упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст	ЛИРИКА
			ЕПИКА ДРАМА НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ ДОМАЋА ЛЕКТИРА: 1. <i>Епске народне песме</i> (о Немањићима и Мрњавчевићима - преткосовски тематски круг) 2. <i>Народне бајке, новеле, шаљиве народне приче</i> (избор); кратке фолклорне форме (питалице, брзалице, пословице, загонетке) 3. Бранислав Нушић: <i>Хајдуци</i> 4. Данијел Дефо: <i>Робинсон Крусо</i> (одломак о изградњи склоништа) 5. Марк Твен: <i>Доживљаји Хаклберија Фина/Краљевић и просјак/Доживљаји Тома Сојера</i> 6. Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић; Ивана Нешић: <i>Зеленбабини дарови</i>(одломци)) 7. Игор Коларов: <i>Аги и Ема</i> 8. Избор из савремене поезије за децу (Александар Вучо, Мирослав Антић, Драгомир Ђорђевић, Владимир Андрић, Дејан Алексић...) Допунски избор лектире (бирати до 3 дела)
ЈЕЗИК	Граматика (морфологија, синтакса)	- разликује променљиве речи од непроменљивих - разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деκлинацију - разликује основне функције и значења падежа	Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви (с напоменом да су неки бројеви непроменљиви), глаголи; непроменљиве речи: прилози (с напоменом да

		- употребљава падежне облике у складу са нормом - употребљава глаголске облике у складу са нормом - разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима)	неки прилози могу имати компарацију) и предлози. Именице - значење и врсте (властите, заједничке, збирне, градивне; мисаоне, глаголске). Промена именица (деклинација): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа. Основне функције и значења падежа (с предлозима и без предлога): номинатив (субјекат); генитив (припадање и део нечега); датив (намена и усмереност); акузатив (објекат); вокатив (дозивање, обраћање); инструментал (средство и друштво); локатив (место). Придеви - значење и врсте придева (описни, присвојни, градивни; месни и временски); род, број, падеж и компарација придева. Слагање придева са именицом у роду, броју и падежу. Заменице - личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба личне заменице сваког лица <i>себе, се</i>. Бројеви - врсте и употреба: главни (основни, збирни бројеви, бројне именице на <i>-ица</i>) и редни бројеви. Глаголи - глаголски вид (несвршени и свршени); глаголски род (прелазни, непрелазни и повратни глаголи); глаголски облици (грађење и основно значење): инфинитив (и инфинитивна основа), презент (презентска основа, наглашени и ненаглашени облици презента помоћних глагола), перфекат, футур I. Предикатска реченица - предикат (глаголски; именски); слагање предиката са субјектом у лицу, броју и роду; прави и неправи објекат; прилошке одредбе (за место, за време, за начин; за узрок и за меру и количину); апозиција.
	Правопис	- доследно примењује правописну норму у употреби великог слова; састављеног и растављеног писања речи; интерпункцијских знакова - користи правопис (школско издање)	Велико слово у вишечланим географским називима; у називима институција, предузећа, установа, организација (типични примери); велико и мало слово у писању присвојних придева. Заменица <i>Ви</i> из поштовања. Одрична речца <i>не</i> уз именице, придеве и глаголе; речца <i>нај</i> у суперлативу; вишечлани основни и редни бројеви. Интерпункцијски знаци: запета (у набрајању, уз вокатив и апозицију); наводници (наслови дела и називи школа); црта (уместо

			наводника у управном говору).
	Ортоепија	- правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице - говори јасно поштујући књижевнојезичку норму - течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове	Место акцента у вишесложним речима (типични случајеви). Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове; интонација упитних реченица. Артикулација: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуално или у групи).
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА		- користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог - издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста) - саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште - проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту - напамет говори одабране књижевне текстове или одломке	Препричавање, причање, описивање - уочавање разлике између говорног и писаног језика; писање писма (приватно, имејл) Богаћење речника: синоними и антоними; некњижевне речи и туђице - њихова замена језичким стандардом; уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Техника израде писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама); пасус као уже тематске целине и његове композицијско-стилске функције. Осам домаћих писмених задатака. Четири школска писмена задатка.

MAĐARSKI JEZIK

A tantárgy neve **MAGYAR NYELV**

Cél *A magyar nyelvoktatásának és tanulásának célja, hogy a tanuló ápolja a magyar nyelvet, helyesen használja a különféle kommunikációs szituációkban, beszédben és írásban; az irodalmi művek olvasása és értelmezése révén fejlessze képzelőerejét, esztétikai-művészeti tudatosságát és kifejezőkészségét, kritikai és erkölcsi ítélőképességét; alapvető tájékozottságot szerezzen az irodalomtörténet és -elmélet, az általános és magyar nyelvészet, valamint a mediális írásbeliség terén; az interdiszciplinaritás jegyében összefüggésbe hozza a nyelvet és irodalmat más művészeti ágakkal és tudományterületekkel; bevezesse a tanulót a tudományos gondolkodásmódba; értékelje és becsülje a nemzeti értékeket és hagyományokat, elfogadja a különböző kultúrákat és fejlessze az interkulturális kommunikációt; fejlessze a kulcskompetenciákat, amelyek képessé teszik őt a minőségi életvitelre, a munkára és az élethosszig tartó tanulásra.*

Osztály **Ötödik**

Évi óraszám **180 óra**

TERÜLET/TEMATIKAI EGYSÉG	KIMENET A tematikai egység/terület feldolgozását követően a diák képes lesz:	TARTALOM
IRODALMI ISMERETEK	- Felismeri a tantervben előírt alapművek címét és szerzőjét. - Felismeri az irodalmi mű jellemző vonásait. - Meghatározza az irodalmi mű témáját, fő motívumait és szereplőit, összefoglalja,	NÉPKÖLTÉSNET Feldolgozásra szánt szövegek Kötelező szövegek

reprodukálja a cselekményt.

- Felismeri és megkülönbözteti a prózai és verses formákat.
- Megkülönbözteti a népköltészetet a műköltészettől, a szépirodalmi szöveget a nem szépirodalmi szövegektől.
- Felismeri az epikai, drámai és lírai szövegek beszélőjét. Különbséget tesz szerző és narrátor/lírai én között.
- Különbséget tesz az epikus közlés alapformái az elbeszélés, aleírás és a dialógus között.
- Meg tudja állapítani a cselekmény helyét és idejét.
- Felismeri az idézetet a szövegben.
- Felismeri a költői jelzőt, megszemélyesítést, hasonlatot, metaforát, ismétlést, költői kérdést.
- Elhelyezi a tantervben előírt kötelező irodalmi műveket az alapvető irodalmi kontextusokban (magyar irodalom/világirodalom, régi/újabb/kortárs, szóbeli/szerzői).
- Képes a következő szépirodalmi szövegelemek meghatározására és példákkal való illusztrálására: motívum, téma, fabula, a cselekmény helye és ideje, főszereplő, mellékszereplő stb.
- Az irodalmi művekben a szövegrészeket, a hősök és a helyzetek alapján felismeri a műnemet és a műfajt.
- Ismeri és megnevezi a következő fogalmakat: monda, mítosz, elbeszélő költemény, dal, tájleíró költemény, ballada, elbeszélés, novella, regény, levél, episztola, mesejáték.
- Ismeri és megnevezi a következő fogalmakat: meseelem, meseformula, bevezetés, kibontakozás, bonyodalom, tetőpont, megoldás, valószínű és valószínűtlen elemek, konfliktus.
- Megnevezi a leírás formáit: személyleírás, tárgyleírás, tájleírás.
- Felismeri és megnevezi a rímfajtákat és a refrént, hasonlatot, metaforát, megszemélyesítést,

Kiegészítő és ajánlott szövegek.

Irodalmi alapfogalmak

A szöveg formája: vers, próza. Műnemek: líra, epika, dráma. Műköltészet és népköltészet. Szerző (költő, író), lírai én, elbeszélő. Műfaji ismeretek: dal, tájleíró költemény, ballada, mese, monda, anekdota, elbeszélés, regény, levél, mesejáték.

Az ütemhangsúlyos verselés. Az időmértékes verselés alapjai: a rövid és hosszú szótag fogalma. Mesetípusok, a népmese jellemzői. Mesemondás. Mesepoétika.

ellentétet, fokozást, hangutánzást és hangulatfestést.

- Felismeri és értelmezi a tanterv által kötelezően előírányzott egyszerű szövegek konfliktushelyzeteit, a hősök jellemvonásait, s velük kapcsolatban megállapít, véleményt formál.
- A szépirodalmi művek tudatos, igényes olvasója.
- Tiszteli a nemzeti irodalom és kultúra hagyományait.
- Képes esztétikai élmény átélésére.
- Változatos olvasási stratégiákat alkalmaz.
- Tudatosan gyűjt információkat (nyomtatott, audiovizuális, elektronikus forrásokból) iskolai feladataihoz.
- Könyvtárba jár és önállóan választ irodalmi alkotást, képes naplót vezetni vagy portfóliót összeállítani olvasmányairól.

LÍRA

Feldolgozásra szánt szövegek
Kötelező szövegek

Kiegészítő és ajánlott szövegek

Irodalmi alapfogalmak

EPIKA

Feldolgozásra szánt szövegek
Kötelező szövegek

Kiegészítő és ajánlott szövegek
Irodalmi alapfogalmak

DRÁMA

Feldolgozásra szánt szövegek
Kötelező szövegek
Kiegészítő és ajánlott szövegek
- Irodalmi alapfogalmak

			ISMERETTERJESZTŐ ÉS INFORMATÍV SZÖVEGEK (2 mű kiválasztása) HÁZI OLVASMÁNY Kötelező szövegek Ajánlott szövegek Projektmunka vagy portfólió: - A feldolgozott művek filmes kapcsolatai stb.
NYELVI ISMERE-TEK	Az egyszerű mondat Az egyszerű mondat szerkezete, mondatrészek Nyelvhelyes-ségi ismeretek	- Felismeri és megnevezi a mondatfajtákat a beszélő szándéka és logikai minőségük szerint. - Megkülönbözteti az egyszerű és az összetett mondatot. - Felismeri, megnevezi a tömondatot, az egyszerű bővített és a hiányos mondatot (alany, állítmány). - Mondatátalakítást végez (zsugorítás stb.) a beszédhelyzetnek és a kommunikációs szándéknak megfelelően szóban és írásban. - Felismeri, megnevezi a mondat fő részeit (állítmány és alany), valamint az alapvető bővítményeket (tárgy, hely-, idő- és módhatározó, minőség-, mennyiség- és birtokos jelző). - Aláhúzással tud nem bonyolult szerkezetű bővített mondatot elemezni. - Érthető, nyelvtanilag kifogástalan mondatokat szerkeszt. Írásban tudja a szöveget tagolni (cím, bekezdések) és makroszerkezeti egységekre osztani (bevezetés, tárgyalás, befejezés). A szövegben felfedezett hibákat képes kijavítani.	- A mondatfajták és kifejezőeszközök; helyes használatuk. - A névszói és névszói-igei állítmány; birtokos jelző. - Írásjelek az egyszerű mondat végén. - Nyelvhelyességi hibák: suksükölés, nákolás. - Az -e kérdőszó, félrecsúsztott toldalékok stb. - Az egyes mondatfajták helyes kiejtése. - Nyelvünk szóbeli és írásbeli öröksége (szólások, közmondások, szállóigék).
	A hangok és betűk A hangok rendszere, a magyar ábécé Magán- és mássalhangzó-	- Ismeri a magánhangzók felosztását a nyelv vízszintes mozgása alapján, a hangrend és illeszkedés törvényszerűségeit. - Ismeri és alkalmazza a szótagolás és elválasztás szabályait. - Fel tudja osztani a mássalhangzókat a zöngéesség szempontja szerint, felismeri a	- A beszédhangok keletkezése, hangképzési folyamat. - A öznyelvi normához alkalmazkodó szabatos kifejezőmód. - A magánhangzókról: rövid-hosszú, magas-mély magánhangzók. - A magánhangzók illeszkedése,

	törvények J hang kétféle jelölése Helyesírási alapelvek	részleges hasonulás, a teljes hasonulás és az összeolvadás egyszerűbb eseteit. - Ismeri és alkalmazza a betűrend szabályait. - Felismeri, megnevezi, alkalmazza a helyesírási alapelveket. - Alkalmazza a helyesírás-ellenőrző programot.	helyesírási és helyes ejtési gyakorlatok. - Mássalhangzók: a rövid-hosszú, zöngés és zöngétlen mássalhangzók. - A mássalhangzók egymás mellé kerülésekor létrejövő hangtani változások-hasonulások (teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, rövidülés és kiesés) a szavakban, ezek felismerése révén a helyesírás megerősítése. - Az egység keretén belül a j hang kétféle jelölésére vonatkozó helyesírási gyakorlatok. - A magyar helyesírás négy alapelvének alkalmazása. - Az alapvető helyesírási szabályok készségszintű alkalmazása.
	A szavak hangalakja és jelentése A szavak szerkezete Szóelemek	- Felismeri, megnevezi az egyjelentésű, többjelentésű, rokon- és ellentétes jelentésű, azonos alakú, hasonló alakú valamint a hangutánzó és a hangulatfestő szavakat. - Felismeri, megnevezi, csoportosítja a szavakat szerkezetük alapján. - Felismeri és megnevezi a szóelemek fajtáit (szótő, toldalék).	- Az egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú, rokon-és ellentétes jelentésű, hasonló alakú, hangutánzó és hangulatfestő szavak. - A szavak szerkezete (egyszerű és összetett szavak, többszörösen összetett szavak). - Képző: -i, -ság/-ség, -ó/-ő. - Jel: a közép- és felsőfok jele: -bb, a múlt idő jele: -t, -tt, a többes szám jele: -k, felszólító mód jele: -j, feltételes mód jele: -na/-ne, -ná/-né. - Rag: tárgy-, birtokos-, idő-, mód- és helyhatározó ragok. - A szótő és toldalék határa,a kötőhang(zó). - A toldalékos szavak helyesírása.
	Sajtó és információ-keresés	- Felismeri és megnevezi a nyomtatott és elektronikus média fajtáit. - Tájékozódik, információkat talál a különféle dokumentumtípusokban, korosztálynak szóló kézikönyvekben. - Képes nyelvileg kifejtett (explicit) és nem kifejtett (implicit) információkat kiszűrni a szövegből. - Képes az alapinformációk és eszmék összehasonlítására két vagy több rövid, egyszerű szövegben. - A rendelkezésére álló	- A média: nyomtatott és elektronikus médiumok (újságok, televízió, rádió, világháló - honlapok, hírportálok). - A hír fogalma és jelentősége. - Közösségi média. - Tájékozódás, információkeresés (betűrend, tartalomjegyzék, utalók használatával) a különféle dokumentumtípusokban (könyv, folyóirat, AV és online dokumentum), korosztálynak szóló kézikönyvekben (szótár, lexikon, enciklopédia), ismeretterjesztő

		információkat értékeli, tárolja, rendszerezi. - Képes az interneten való kommunikációra és együttműködésre.	forrásokban. - Írói szótárak.
	Helyesírás	- Ismeri a helyesírási alapelveket és <i>A magyar helyesírás szabályainak</i> használati módját.	- A mondatvégi írásjelek, az összetett mondatok tagolása. - A magyar helyesírás alapelvei. - A toldalékok helyes kapcsolása a szavakhoz, a zöngés és zöngétlen mássalhangzók. - Szótőkeresési gyakorlatok néhány gyakori hasonulás megfigyeltetésével. - Szóelemző, szótagoltató, toldalékoló, toldaléktalanító, válogató, másoló tollbamondás valamint komplex emlékezetből írás. - Helyesírási táblázatok, fürtábrák, folyamatábrák stb. - A régies írású tulajdonnevek helyes ejtése és írása, a j hang kétféle jelölése. - Az elválasztás szabályai. - Digitális írástudás, e-nyelvhelyesség: az e-dokumentumok létrehozásához szükséges nyelvi és szedési szabályrendszerek együttese, elektronikus szövegek létrehozása (pl. beszámolók, könyvismertető, vázlatok, saját könyv, eseményre invitáló meghívók, listák, e-mail, egyszerűbb űrlapok kitöltése). - A magyar és valamely tanult, ismert idegen nyelv szerkezete közötti hasonlóságok és különbségek. - A helyesírást segítő kézikönyvek (helyesírási szabályzat, szótár, digitális szótárak stb.) önálló használata.
	Nyelv-helyesség	- Felismeri és alkalmazza az állandósult szókapcsolatokat. - Képes olyan szövegeket létrehozni, amelyekben a téma, a kompozíció, a tartalom és a stílus megfelelnek a feladatnak, a szöveg rendeltetésének és a címzettnek (célközönségnek).	- Az egyes mondatfajták helyes kiejtése. A hosszú és rövid hangok (mássalhangzók és magánhangzók) helyes ejtése (gyakorlatok). - Az állandósult szókapcsolatok (szólások, közmondások, szállóigék) az írásban és a beszédben.

NYELV- KULTÚRA	A szóbeli kifejező-készség fejlesztése	- Értelmes és szabatos beszédre, helyes artikulációra törekszik, igyekszik betartani az igényes nyelvhasználat szabályait és elsajátítani a kódváltás alapvető képességét. - Egyszerű szerkezetű szóbeli vagy írásbeli szövegeket tud alkotni a leírás, az elbeszélés és a kifejtés eszközeit alkalmazva (és a célközönség összetételét szem előtt tartva). - Képes egyszerű szöveget alkotni szóban vagy írásban, amelyben valamely irodalmi élményét írja le, vagy egy valós, hétköznapi, illetve képzeletbeli témát fejt ki. - Különböző céllal (pl. informálódás, tanulás, önfejlesztés, esztétikai élmény átélése, szórakozás) képes rövidebb, egyszerűbb szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegeket (pl. egyszerű szakszövegeket, tudománynpszerűsítő ismeretterjesztő szövegeket stb.) olvasni és saját szavaival elmondani. - Meg tudja fogalmazni véleményét, és igényes nyelvhasználatra törekedve (kódváltási képességéhez mérten a sztenderd nyelvváltozat - vagy legalább a regionális köznyelv - normájához igazodva) nyilvános beszédhelyzetben képes kifejezni gondolatait.	- Események és élmények időrendi sorrendben történő elmondása közös, illetve egyéni vázlat alapján. - A természetben levő tárgyak és jelenségek, a mozgásában levő állatok és személyek bemutatása. - Sikeresebb irodalmi portrék és a megírásukhoz felhasznált nyelvi kifejezőeszközök. A közvetlen környezetből választott egyén bemutatása. - Rövidebb szövegek tartalmának összefoglalása szem előtt tartva az esemény időrendjét és mozzanatait (bevezetés, a cselekmény kezdete, a cselekménymozzanatok kiemelése, a tetőpont és a befejezés). - A szóbeli elbeszélés: film, tévéadás, szabadon választott dinamikus jelenetek elmondása. - A nyelvi-stilisztikai kifejezőeszközök a leíró jellegű részletekben (versben és prózában egyaránt). - A retorika alapelvei (a konkrét fogalmak megnevezése nélkül).
	Az írásbeli kifejezőkészség fejlesztése	- Ismeri és készségszinten használja a kibővített magyar ábécé nyomtatott és írott betűit, valamint az írásjeleket, egyszerűbb példákban alkalmazni. - Törekszik értelmes, nyelvtanilag helyes mondatokat alkotni. - Írásban tudja a szöveget tagolni (cím, bekezdések) és makroszerkezeti egységekre osztani (bevezetés, tárgyalás, befejezés). - A szövegben felfedezett hibákat képes kijavítani. - Tud levelet írni, s képes különféle űrlapokat és formanyomtatványokat	- Önálló elbeszélő fogalmazás készítése a tanult nyelvi és helyesírási tudnivalók alkalmazásával, felhasználva az anyaggyűjtés módjait. Az írás folyamatának megtapasztalása, folytonos ön- és társreakció. Az írásmű üzenetének, céljának, befogadójának megfelelő szókincs használata. - Önálló vázlatkészítés elolvasott irodalmi vagy ismeretterjesztő szövegről. - Kérdések és írásbeli válaszok megfogalmazása a tanult

		kitölteni, amelyekkel a mindennapi életben találkozok. - Képes figyelemmel követni és megérteni a nyelvet, az irodalom vagy valamely egyéb művelődési terület tárgyköréből tartott előadásokat, s tud jegyzetet készíteni. - Meghatározott műfajokban témának, kommunikációs alkalomnak megfelelő kritikus, egyéni szemléletű, nyelvi-stilisztikai szempontból példás szövegeket, beszámolót alkot. - Beszámolóját prezentációval/poszterrel teszi szemléletesebbé. - Valós vagy képzeletbeli tapasztalatokat, szereplőket, illetve eseményeket bemutató fogalmazást tud írni.	olvasmányok, megnézett filmek, színházi előadások, meghallgatott zeneművek alapján. - Szövegszerkesztés: elbeszélés, leírás, levél. - Élménybeszámoló közösen elkészített vázlat alapján, különös tekintettel a párbeszéd helyes alkalmazására. - A leírás megadott vázlat alapján (A tájleírás sorrendjének megoldása a távolitól közeli felé, vagy fordítva. Rész-egész viszonya valamilyen sorrend szerint. Tárgy- és személyleírás, jellemzés. Nem felsoroljuk a tulajdonságokat, hanem megelevenítjük. Lehetséges témák: falu télen, az én szobám, a gyümölcsös tavasszal, a rét stb.). - A fogalmazási ismeretek (a téma meghatározása, az anyag kiválasztása és elrendezése, a legfontosabb szerkezeti részek megjelölése és az anyag szerkezeti részek szerinti csoportosítása). - Szövegalkotás az internetes műfajokban (pl. e-mail, komment). Az írás nem nyelvi jeleinek (betűforma, nagyság, sorköz, margó, távolság, színek, kiemelések stb.) megismerése. A kézzel írt és a számítógépes szövegek különbözőségei és hasonlóságai. - Az önálló és a tanári segítséggel történő anyaggyűjtés módjai. - Nyolc házi írásbeli feladat a tanév folyamán, melyeket az órán elemeznek. - Négy iskolai dolgozat - kettő félévente (az írásmű kidolgozása egy óra, elemzés és javítás két óra).
--	--	--	---

СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК

ПРОГРАМ А - за ученике чији матерњи језик припада несловенским језицима и који живе у хомогеним срединама (основни ниво стандарда)

Циљ наставе и учења *српског као нематерњег језика* јесте оспособљавање ученика да се служи српским језиком на основном нивоу у усменој и писаној комуникацији ради каснијег успешног укључивања у живот заједнице и остваривања грађанских права и дужности, као и уважавање српске културе и развијање интеркултуралности као темељне вредности демократског друштва.

пети

108 часова

ПРОГРАМ Б - за ученике чији матерњи језик припада словенским језицима и који живе у вишенационалним срединама (средњи-напредни ниво стандарда)

Циљ **Циљ** наставе и учења *српског као нематерњег језика* јесте оспособљавање ученика да води усмену и писану комуникацију са говорницима српског као матерњег језика ради каснијег пуног укључивања у живот заједнице и остваривања грађанских права и дужности, као и упознавање српске културне баштине и развијање интеркултуралности као темељне вредности демократског друштва.

Разред **пети**

Годишњи фонд часова **108 часова**

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ЈЕЗИК	- употребљава 150-200 нових речи и исказа - именује предмете и бића и приписује им карактеристичне особине - у писменом и усменом исказу употреби просте реченице с граматичким субјектом и глаголским предикатом у презенту, перфекту и футуру И; реченице с правим и неправим објектом, фреквентним прилошким одредбама за место, време, начин, узрок, средство и друштво; императив са значењем молбе и заповести - исказе потребу, могућност и жељу - примењује правила конгруенције атрибута с именицом у типичним моделима - разуме	Просте реченице с исказаним и неисказаним граматичким субјектом (именице сва три рода и оба броја, личне заменице) и глаголским предикатом у презенту, перфекту и футуру И (сва три лица у једнини и множини) Императив (2. лице једнине и множине најфреквентнијих глагола) у функцији молбе и заповести Персоналне просте реченице с копулативним предикатом (фреквентне именице и придеви у функцији лексичког дела предиката) Именице и личне заменице у акузативу у функцији директног/правог објекта (у једнини и множини); наглашени и ненаглашени облици личних заменица у акузативу Именице и личне заменице у дативу у функцији индиректног/неправог објекта (објекта намене) уз глаголе давања и говорења; наглашени и ненаглашени облици личних заменица у дативу Конгруентни атрибут исказан описним придевом и присвојном заменицом уз именице у функцији субјекта, објекта и лексичког дела копулативног предиката Прилошке одредбе за место исказане генитивом именица и личних заменица с предлозима <i>испред, иза, изнад, испод, поред</i> Казивање пуних сати; прецизно одређивање времена речима које означавају временске јединице (<i>сат, час, минут</i>) Прилошке одредбе за време: називи месеци у локативу с предлогом у

	квантификативне конструкције исказане основним бројем и именицом - одређује род и број именица	Прилошке одредбе за начин исказане начинским прилозима Сложени глаголски предикат с модалним глаголима: <i>требати, морати, моћи, смети, желети</i> Именице у инструменталу за исказивање средства и друштва Прилошка одредба за узрок исказана генитивом с предлогом <i>због</i>; узрочне реченице с везницима <i>јер</i> и <i>зато што</i> Квантификација исказана основним бројем и именицом; Лексика: 100-150 нових речи (именице, глаголи, придеви, прилози за време и начин, најфреквентнији повратни глаголи, типични видски глаголски парови, бројеви до 1000, редни бројеви)
КЊИЖЕВНОСТ	- одговори на питања о прочитаном тексту (ко, шта, где, како, зашто) - разликује основно и пренесено значење - одреди тему, главни мотив и ликове, преприча основну садржину књижевног дела - опише сопствени доживљај књижевног дела - препознаје сличне мотиве у књижевним делима на матерњем језику	Народна песма: <i>Наињева се момак и девојка</i> Мирослав Антић: <i>Шашава песма</i> Стеван Раичковић: <i>Бајка о зрну песка</i> Игор Коларов: <i>СМС приче,.... "Упутство за употребу"</i> Игор Коларов: <i>Аги и Ема</i>, роман (одломак) Десанка Максимовић: <i>Штампарске грешке</i> "Полетарац" Душана Радовића ПРОЛЕЋЕ: <i>Како је човек полетео</i> Данило Киш: <i>Дечак и пас</i>(одломци) Бранислав Нушић: <i>Хајдуци</i> (одломци) Душан Радовић: <i>Капетан Џон Пиплфокс</i> (одломци) Бранислав Нушић: <i>Српски језик</i>("Аутобиографија") Народна прича: <i>Дјевојка цара надмудрила</i> Кратке народне умотворине (избор) Јованка Јоргачевић: <i>Ценовник</i> Душко Радовић: <i>Тужна песма</i> Драган Лукић: <i>Тарзан и Тарзанета</i> Зоран Поповић: <i>Музика</i> Никола Тесла <i>Моји изуми</i>(одломак) Са списка наставник бира 10 текстова за обраду. По слободном избору (узимајући у обзир квалитет групе и састав), наставник бира још два текста која нису на овој листи.
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	- разуме смисао говореног текста;изговореног споријим темпом о особама, стварима и активностима које су део свакодневног живота - разуме смисао кратког неуметничког и адаптираног	I. Лично представљање: <i>исказивање датума (на питања Када? и Који?)</i> II. Породица:<i>шира породица; породични статус</i> III. Место за живот: <i>називи просторија; делови намештаја; кућни апарати; двориште; башта; врсте грејања</i> IV. Живот у кући: <i>прибор за личну хигијену; активности у кући; радни дан; празник</i> V. Људи: <i>односи међу људима у окружењу; врсте осећања; физичке карактеристике; психичке карактеристике; професије у окружењу</i>

	уметничког текста⁶ који слуша - преприча (са сажимањем или без сажимања) догађај из свог живота - преприча (са сажимањем или без сажимања) обрађен наративни или краћи информативни текст⁷ - учествује у кратком дијалогу о темама које су предвиђене наставним програмом, поштујући основна начела вођења разговора - саопшти молбу, извињење, честитање, захвалност ...	VI. Здравље: <i>стање; најчешће болести; активности за чување здравља</i> VII. Образовање: <i>(омиљени) школски предмети; школски намештај; школски прибор; математичке операције (основне); дан школе; активности на часу и на одмору; игре; (омиљени) спорт; спортски реквизити, правила игре</i> VIII. Храна и пиће: <i>гладан, жедан; (омиљена) храна и пиће; зачини; месо; припремање хране</i> IX. Одећа и обућа: <i>обући, скинути; имати на себи; одевање према годишњим добима; одржавање одеће и обуће</i> X. Куповина: <i>цене; место куповине; плаћање</i> XI. Саобраћај и живот у граду: <i>превозна средства, начини кретања, град, важни објекти: оријентација у простору; начин кретања; циљ путовања; учесници у саобраћају; делови града; установе културе</i> XII. Природа: <i>(омиљене) домаће и дивље животиње; кућни љубимци; зоолошки врт; временске прилике; чување природе</i> XIII. Време: <i>прецизно исказивање времена (сат и минут); одреднице времена</i> XIV. Несемантизована лексика: <i>основни бројеви до 1000; редни бројеви; модални глаголи; предлози (изнад, испод, иза, поред, због); везници (јер, зато што, па)</i>
--	---	--

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

СТРАНИ ЈЕЗИК – енглески језик

Циљ наставе и учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

пети

72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА Комуникативне функције	ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у	САДРЖАЈИ
---	---	-----------------

	усменој и писаној комуникацији:	
Поздрављање и представљање себе и других и тражење/давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту	- разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; - поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства; - постави и одговори на једноставнија питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих, једноставнијих текстова који се односе на дате комуникативне ситуације (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (СМС, имејл, формулари, чланске карте, опис фотографије и сл.). Садржаји <i>Hello. Hi. I'm Maria. What's your name? I'm/My name is... Tony is 11. How old are you? I live in (town, city, village). Where do you live? I live at number 46 Black Street. My best friend lives next door. What's your address? What's your phone number? Have you got/Do you have an email address? These are my parents. Their names are ... I can't play tennis, but I can do karate. Can you play the guitar? My birthday is on the 21st of May. When is your birthday? This is Miss May. She's my teacher. This is Mr Crisp. He's my tennis coach.</i> (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; титуле уз презимена особа (<i>Mr, Мисс, Mrs, Ms, Cup</i>); имена и надимци; начин писања адресе.
Описивање карактеристика живих бића, предмета, појава и места	- разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места; - упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих описа живих бића, предмета, појава и места и њиховог поређења; усмено и писано описивање/поређење живих бића, предмета, појава и места; израда и презентација пројеката (постера, стрипова, ППТ-а, кратких аудио/видео записа, радио емисија и слично). Садржаји <i>... Who's the boy with short fair hair and a black jacket? What's Maria wearing? She's</i>

		wearing a nice white T-shirt and dark blue jeans. My brother is clever, but lazy. My best friend is kind and fiendly. There is/isn't a cinema/hospital in my town. There are two big bookshops in my town. What's this/that over there? It's a sports centre. How far is it? Zebras are white wild animals with black and white stripes. A cheetah is a fast, dangerous animal. How deep is the Adriatic Sea/the Pacific Ocean? How long is the Danube/the Thames River? Layla is prettier than Susan. Who's the best student in your class? This car is more expensive than that one. London is larger than Belgrade. About eight million people live there. Belgrade is much smaller, but... Употреба одређеног члана са именицама које означавају лица и предмете који су познати саговорнику, као и уз имена река, мора и океана. Употреба/изостављање одређеног члана уз имена градова и држава. Поређење придева (правилно и неправилно поређење). (Интер)културни садржаји: географске карактеристике Велике Британије; биљни и животињски свет.
Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности	- разуме једноставније предлоге и одговори на њих; - упути једноставан предлог; - пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/журку или имејла/СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора. Садржаји <i>I think we can go out this afternoon. Why not? Let's do it. Sorry. I can't. I must do my</i>

		<i>homework. Sorry, I think that's boring. Let's do something else. How about going to the cinema? Great. What time? See you then. Let's make pancakes. That's a good idea. What shall we do? Let's play Monopoly. Why don't we meet at the sports centre? What time? Half past two. Fine. I'll see you at the sports centre at half past two.</i> <i>Would you like to come to my birthday party on Sunday? I'm sorry, but I can't make it. I'd love to, thanks.</i> Императив <i>How</i> <i>абоут</i> + глаголска именица <i>Why</i> <i>дон't</i> <i>we</i> + инфинитивна основа глагола <i>Would</i> <i>you</i> <i>лике</i> + инфинитив глагола Модални глаголи за изражавање предлога - <i>џан/џоулд/схалл</i> Глагол <i>will</i> за изражавање одлука (Интер)културни садржаји: прикладно позивање и прихватање/одбијање позива.
Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, и захвалности	- разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; - упути једноставне молбе и захтеве; - затражи и пружи кратко обавештење; - захвали и извине се на једноставан начин; - саопшти кратку поруку (телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих исказа којима се тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава жеља, извињење, захвалност; усмено и писано тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање жеља, извињења и захвалности. Садржаји <i>Can I help you? It's OK, I can do it. May I ask a question? Sure. What do you want? Do you want an orange? Yes, please. No, thank you. Can you pass me an orange, please? Of course, here you are. Thank you very much/so much. I want an apple. Can I have this one? Anything else? Can I borrow your pen? Sorry, you can't. I want to go home. Can we buy lemonade there? No, we can't. Oh no. I'm sorry. When does the movie start? It starts at 8.</i> (Интер)културни садржаји: правила учтивне комуникације.

Разумевање и давање упутстава	- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње; - да једноставна упутства (нпр. може да опише како се нешто користи/прави, напише рецепт и сл.);	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за компјутерску или обичну игру, употребу апарата, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава. Садржаји <i>Drag (the word) and drop it in the correct place. Throw the dice. Move your token... Press the button and wait. Insert the coin in the slot. Peel the onions and chop them. Put the saucepan on the stove.</i> Императив Личне заменице у функцији објекта - (Интер)културни садржаји: традиционалне/омиљене врсте јела.
Описивање и честитање празника, рођендана и значајних догађаја, честитање на успеху и изражавање жаљења	- разуме честитку и одговори на њу; - упуту прикладну честитку; - разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују и честитају празници, рођендани и значајни догађаји; описивање празника, рођендана и значајних догађаја; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање пригодних честитки у усменом и писаном облику; израда и презентација пројеката у вези са прославом празника, рођендана и значајних догађаја.
Описивање догађаја и способности у садашњости	- разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности; - размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; - опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје/активности и способности користећи	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја/активности и способности (разговор уживо или путем телефона, разгледница, СМС порука,

	неколико везаних исказа;	имејл и сл.). (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи - наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
Описивање догађаја и способности у прошлости	- разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости; - размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости; - опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости; - опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са догађајима/активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање догађаја/активности и способности у прошлости; израда и презентација пројеката о историјским догађајима, личностима и сл.
Исказивање жеља, планова и намера	- разуме жеље планове и намере и реагује на њих; - размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама; - саопшти шта он/она или неко други жели, планира, намерава;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих текстова у вези са жељама, плановима и намерама; усмено и писано договарање о жељама, плановима и намерама (телефонски разговор, разговор уживо, СМС, имејл и сл.).
Исказивање потреба, осета и осећања	- разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима; - изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање, својих осећања и реаговање на туђа.
Исказивање просторних односа и	- разуме једноставнија питања и одговори на њих;	Језичке активности у

величина	- разуме обавештења о простору и величинама; - опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;	комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих текстова у вези са специфичнијим просторним односима и величинама; усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина.
Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)	- разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; - опише дневни/недељни распоред активности; - опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима; усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима у ширем комуникативном контексту; израда и презентација пројеката (нпр. о часовним зонама, упоређивање климатских услова у својој земљи са климатским условима једне од земаља циљне културе и сл.).
Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза	- разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе; - размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе; - представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама; постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза (нпр. креирање постера са правилима понашања, списка обавеза и сл.).
Изражавање припадања и поседовања	- разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих

	припадност; - пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто;	текстова с исказима у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са датом комуникативном ситуацијом и одговарање на њих
Изражавање интересовања, допадања и недопадања	- разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавање допадања и недопадања; - опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са нечијим интересовањима, хобијима и стварима које воли/не воли, које му/јој се свиђају/не свиђају; размена информација о својим и туђим интересовањима, хобијима, допадању и недопадању (телефонски разговор, интервју, обичан разговор са пријатељима у школи и сл.); усмено и писано описивање интересовања, допадања и недопадања (писање имејла о личним интересовањима, хобијима, допадању и недопадању, листе ствари које му/јој се свиђају/не свиђају и сл.); истраживачке пројектне активности (нпр. колики број ученика у одељењу воли/не воли пливање, скијање, тенис и сл.) графичко приказивање и тумачење резултата.
Изражавање мишљења (слагања и неслагања)	- разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања; усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања.
Изражавање количине, бројева и цена	- разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега; - пита и каже колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства; - на једноставан начин затражи артикле у	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено и писано; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, у

	продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/каже/израчуна колико нешто кошта; - састави списак за куповину - намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.); - изрази количину у мерама - 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл.	продавници, у кухињи...); писање списка за куповину; записивање и рачунање цена.
--	--	---

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ наставе и учења *ликовне културе* је да се ученик развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.

пети

72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
РИТАМ	- опише ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима; - пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма; - гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером; - користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма; - разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може применити; - направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала; - искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност;	Поступци за безбедно и одговорно коришћење и одржавање прибора и радне површине; Материјал из природе, вештачки материјал, материјал за рециклажу, рециклирани материјал, импровизовани прибор, школски прибор и материјал, професионални прибор; Ритам у природи (смена дана и обданице, смена годишњих доба, таласи, падавине...); Ритам у простору (распоред тродимензионалних облика у природи, урбаним срединама и у ближем окружењу ученика). Ритам у структури (грађи) облика. Ритам у текстури природних и вештачких материјала; Врсте ритма. Правилан и неправилан ритам. Слободан ритам. Спонтани ритам (ритам линија, облика, мрља). Функције ритма - понављање боја, линија и/или облика да би се постигла динамичност (живост) или ред. Утисак

		који различите врсте ритма остављају на посматрача. Субјективни утисак кретања и оптичка илузија кретања; Ритам као принцип компоновања у делима ликовних уметности. Ритам у другим врстама уметности. Примена визуелног ритма у свакодневном животу; Различити ритмови као подстицај за стваралачки рад - звуци из природе и окружења, музика, кретање у природи и окружењу, плес...; Уметничко наслеђе - значај праисторијског наслеђа на простору Србије и у свету.
ЛИНИЈА	- опише линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима; - пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија; - гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/материјала; - користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа; - црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог; - разматра, у групи, како је учио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примењују; - исказе своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности;	Врсте линија и изражајна својства линија. Линије у природи и окружењу. Линија као ивица тродимензионалних облика; Изражајна својства линија у односу на прибор, материјал, притисак и угао под којим се држи прибор/материјал. Савремена средства за цртање - дигитална табла и оловка за цртање, 3D оловка, апликативни програми за цртање... Својства линије у апликативном програму за цртање. Цртање светлом; Уметнички цртеж, аматерски цртеж, дечји цртеж, схематски цртеж, технички цртеж, научне илустрације... Врсте уметничког цртежа - скица, студија, илустрација, стрип, карикатура, графити... Занимања у којима је неопходна вештина слободоручног цртања; Поступци грађења цртежа додавањем и одузимањем линија. Лавирани цртеж. Линеарни цртеж. Цртеж у боји; Текстура (ликовни елемент). Поступци грађења текстуре линијама. Ритам линија; Различити садржаји као подстицај за стваралачки рад (облици из природе и окружења, звуци из природе и окружења, музика, кретање у природи и окружењу, текст, писмо...); Читање (декодирање) цртежа, стрипа, карикатуре, графита, рекламних порука... Уметничко наслеђе - значај наслеђа првих цивилизација.
ОБЛИК	- пореди облике из природе, окружења и уметничких дела	Дводимензионални и тродимензионални облици. Правилни геометријски облици

	према задатим условима; - гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад; - наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон; - обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком; - преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност; - комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену; - објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе; - разматра, у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује; - искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно;	(геометријске фигуре и тела). Правилни облици у природи и у ликовној уметности. Неправилни облици; Својства облика. Величина облика. Боја облика. Реална и имагинарна функција облика. Карактеристични детаљи и својства по којима је облик препознатљив. Светлост као услов за опажање облика. Изглед облика посматраног из различитих углова. Стилизовање облика; Статични облици. Кретање облика (кретање статичних облика помоћу ветра и воде, карактеристично кретање бића и машина); Распоред облика у простору и њихово дејство на посматрача. Положај облика у равни - линија хоризонта, планови и величина облика у односу на растојање од посматрача. Преклапање, прожимање, додиривање облика; Поступци грађења апстрактних и фантастичних облика (превођење реалних облика у апстрактне одузимањем карактеристичних детаља, превођење реалних облика у фантастичне додавањем неочекиваних детаља, грађење имагинарних и апстрактних облика на основу једне, две и три информације...); Орнамент и орнаментика. Функција орнамента. Симетрија. Ритам линија, боја и облика у орнаменту; Уметничко наслеђе - наслеђе етно културе. Значајни римски споменици на тлу Србије.
ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊЕ	- пореди различите начине комуницирања од праисторије до данас; - обликује убедљиву поруку примењујући знања о ритму, линији, облику и материјалу; - изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом; - тумачи једноставне визуелне информације; - објасни зашто је наслеђе културе важно.	Различите врсте комуникације од праисторије до данас; Невербална комуникација - читање информација; израз лица и карактеристичан положај тела; Читање визуелних информација (декодирање). Визуелно изражавање; Уметничко наслеђе - значај наслеђа за туризам и за познавање сопственог порекла.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ наставе и учења *музичке културе* је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, естетске критеријуме, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.

пети

72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ЧОВЕК И МУЗИКА	- наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу; - објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања; - искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека; - реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма; - идентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ и сл.);	Човек у праисторији Улога музике у првобитном друштву; Човек и ритуал: улога музике у ритуалу (музичко-антрополошка истраживања); Магијска моћ музике; Елементи музичког тока: покрет, ритам (ритам као основа ритуала), коло/групни плес; Покрет: порекло плеса; Слушање/доживљај ритма телом; Најстарија фолклорна музичка традиција у Србији и светске баштине. Човек Антике Божанска природа музике: - митолошка свест античког човека; - музички атрибути богова; - музика и држава. Музика у храму и музика на двору; Примери различитих инструмената и музичких облика у античким цивилизацијама; Улога и место музике у античким цивилизацијама: Индија, Сумер/Вавилон, Кина, Египат, Грчка, Рим; Појава првих нотација, пентатоника;

МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ		- класификује инструменте по начину настанка звука; - опише основне карактеристике удараљки; - препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи; - користи могућности ИКТ-а у примени знања о музичким инструментима (коришћење доступних апликација);	Најстарији инструменти: тело, удараљке, дувачки, жичани; Удараљке - настанак, првобитни облик и развој; Ритмичке удараљке као најједноставнија група инструмената; Мелодијске удараљке;
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ		- изражава се покретима за време слушања музике; - вербализује свој доживљај музике; - идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања; - анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; - илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...); - критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; - понаша се у складу са правилима музичког бонтона; - користи могућности ИКТ-а за слушање музике;	Елементи музичке изражајности - темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената; Слушање вокалних, вокално-инструменталних и кратких инструменталних композиција, домаћих и страних композитора; Слушање дела најстарије фолклорне традиције српског и других народа; Слушање народних и уметничких дела инспирисаних фолклором народа и народности, различитог садржаја, облика и расположења, као и музичких прича;
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање	- пева и свира самостално и у групи; - примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација); - кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику; - користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције;	Певање песама по слуху самостално и у групи; Певање песама из нотног текста солмизацијом; Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација певањем; Певање песама у комбинацији са покретом;
	Свирање	- искаже своја осећања у току извођења музике; - примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - користи могућности ИКТ-а у	Свирање песама и лакших инструменталних дела по слуху на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима; Свирање дечјих, народних и

		извођењу музике (коришћење матрица, караоке програма, аудио снимака...);	уметничких композиција из нотног текста; Извођење дечијих, народних и уметничких игара; Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација на инструментима или покретом;
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	- користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; - изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина; - комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; - учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; - користи могућности ИКТ-а за музичко стваралаштво.	Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука; Креирање покрета уз музику коју ученици изводе; Осмишљавање музичких питања и одговора, ритмичка допуњалка, мелодијска допуњалка са потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених мотива; Импровизација мелодије на задати текст; Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија и другим инструментима; Израда једноставних музичких инструмената; Реконструкција музичких догађаја у стилу старих цивилизација.	

ИСТОРИЈА

Циљ наставе и учења *историје* је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне основна историјска знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

пети

36 часова

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ
	По завршеној области/теми ученик ће бити	

	у стању да:	
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	- разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); - лоцира одређену временску одредницу на временској ленти; - разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости; - именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје; - разврста историјске изворе према њиховој основној подели; - повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека);	Основни садржаји Појам прошлости и историја као наука о прошлости људског друштва. Хронологија - рачунање времена. Подела прошлости и периодизација историје. Историјски извори - дефиниција, основна подела и установе у којима се чувају. Проширени садржаји Сродне науке и помоћне историјске науке. Историја око нас. Историјско наслеђе - тековине.
ПРАИСТОРИЈА	- наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији; - разликује основне одлике каменог и металног доба;	Основни садржаји Основне одлике праисторије (начин живота људи, проналасци). Подела праисторије (камено, метално доба). Проширени садржаји Најважнији праисторијски локалитети у Европи и Србији (Ласко, Алтамира, Лепенски Вир, Винча...).
СТАРИ ИСТОК	- лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока; - користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока; - одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице; - пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку; - наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока; - идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока; - разликује врсте писама цивилизација Старог истока; - илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет; - користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век; - изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом; - прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему; - визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом;	Основни садржаји Појам Старог истока - географске одлике, најзначајније цивилизације (Месопотамија, Египат, Јудеја, Феникија). Друштвени односи (робовласничко и теократско друштво) и државно уређење (монархија - царства/краљевства) у цивилизацијама Старог истока. Основне одлике привреде и свакодневни живот - обичаји, занимања, култура исхране и становања. Култура и историјско наслеђе народа Старог истока - религија (монотеизам и политеизам), писмо, књижевност, уметност, наука, цивилизацијске тековине (математика, архитектура, календар, иригациони систем, саобраћајна средства, медицина, закони...). Проширени садржаји Специфичности египатске религије. Специфичности религија цивилизација Месопотамије. Основне одлике јудаизма. Најважније цивилизације Далеког истока (Индија, Кина).

АНТИЧКА ГРЧКА	- опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке; - лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке; - приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине; - пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој; - идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата; - истражи основна обележја и значај религије старих Грка; - разликује легенде и митове од историјских чињеница; - наведе значај и последице освајања Александра Великог; - илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет; - користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију; - израчуна временску удаљеност између појединих догађаја; - користи основне историјске појмове;	Основни садржаји Појам античке Грчке - географске одлике. Најстарији период грчке историје (Критска и Микенска цивилизација). Грчки митови (појам, примери) и хомерски епови. Колонизација и основне одлике привреде. Полиси - Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, државно уређење). Грчко-персијски ратови. Пелопонески рат - узроци и последице. Култура и свакодневни живот (религија, олимпијске игре, митологија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хеленистичко доба и његова култура. Историјско наслеђе (институције, закони, књижевност, позориште, филозофија, демократија, медицина, уметност, архитектура, беседништво, олимпијске игре). Проширени садржаји Пелопонески рат (ток рата, најважнији догађаји и личности). Најистакнутије личности: Драконт, Перикле, Филип II, Аристотел, Архимед... Грчка митологија, пантеон. Седам светских чуда античког доба.
АНТИЧКИ РИМ	- лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; - наведе основне разлике између античке римске републике и царства; - разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима; - истражи основна обележја и значај религије античког Рима; - илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет; - пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму; - наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства; - лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије; - користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.	Основни садржаји Појам античког Рима - географске одлике и периодизација. Оснивање Рима (легенда о Ромулу и Рему). Структура друштва и уређење Римске републике. Ширење Римске државе (освајања и провинције, привреда). Рим у доба царства - принципат и доминат. Култура и свакодневни живот (религија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хришћанство - појава и ширење. Пад Западног римског царства (почетак Велике сеобе народа, подела царства и пад Западног царства). Историјско наслеђе (абцеда, календар, медицина, уметност, архитектура, путеви, водовод, канализација, терме, римски бројеви, хришћанство, римско наслеђе на територији Србије). Проширени садржаји Етрурци. Римска војска. Римски градови на територији Србије. Најистакнутије личности: Ханибал, Цицерон, Јулије Цезар, Клеопатра, Октавијан Август, Константин Велики...). Римски пантеон.

ГЕОГРАФИЈА

Циљ наставе и учења *географије* је да ученик изучавањем географских објеката, појава и процеса у природном и друштвеном окружењу и међусобној повезаности са њима развије одговоран однос према себи, природи и будућности планете Земље.

пети

36 часова

ОБЛАСТ/ТЕМА		ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА		- повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком; - повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно-техничким прогресом; - на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека; - разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи;	Ширење географских хоризоната и велика географска открића. Одговорност човека према планети Земљи.
ВАСИОНА		- разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља; - објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему; - разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике; - одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене;	Васиона, галаксија, Млечни пут, звезде, сазвежђа. Сунчев систем: Сунце, планете, сателити, Месец, месечеве мене, астероиди, комете, метеори.
ПЛАНЕТА ЗЕМЉА	Облик Земље и структура њене површине	- помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику; - помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана; - примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач;	Облик и димензије Земље, распоред копна и воде на Земљи Сила Земљине теже, глобус, екватор, полови.
	Земљина кретања	- разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; - повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; - повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље; - повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева;	Ротација Земље и последица ротације: смена обданице и ноћи, привидно кретање Сунца, локално време. Револуција Земље и последице револуције: неједнака дужина обданице и ноћи током године, смена годишњих доба, календар, топлотни појасеви.
	Унутрашња грађа и рељеф Земље	- разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље); - разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље; - наведе спољашње силе (ветар, вода) Земље;	Постанак и унутрашња грађа Земље, литосферне плоче: кретање плоча, промена положаја континената.

		- помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање); - разликује хипоцентар и епицентар и наведе турсне зоне у свету и у Србији; - наведе поступке које ће предузети за време земљотреса ; - опише процес вулканске ерупције и њене последице; - помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење; - помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину; - разликује ерозивне и акумулативне процесе; - наведе примере деловања човека на промене у рељефу (броне, насипи, копови);	Вулканизам и земљотреси: елементи, настанак, зоне појава у свету и Србији, последице и шта радити у случају земљотреса. Стене: магматске, седиментне, метаморфне. Постанак рељефа процесима набирања и раседања, планине, низије, надморска и релативна висина. Обликовање рељефа дејством воде (радом река, таласа, леда, растварање стена) и ветра. Човек и рељеф (позитивни и негативни утицаји).
	Ваздушни омотач Земље	- опише структуру атмосфере; - наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха...); - разликује појам времена од појма клима; - наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе; - графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ; - користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима; - наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања; - наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја);	Атмосфера (састав, структура и значај). Време и клима: климатски елементи и појаве (температура, притисак, влажност ваздуха, падавине, облачност, ветар). Климатски чиниоци, основни типови климе. Човек и клима (атмосферске непогоде, утицај човека на климу).
	Воде на Земљи	- уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе; - наведе и опише својства морске воде; - помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; - наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току); - разликује типове језерских басена према начину постанка; - наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства; - наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње; - наведе примере утицаја човека на загађивање вода и предвиђа последице таквог понашања;	Светско море и његова хоризонтална подела, својства морске воде (сланост, температура, боја, провидност), кретање морске воде (таласи, цунами, плима и осека, морске струје). Воде на копну: подземне воде и извори, реке, језера и ледници. Човек и вода - поплаве и бујице, заштита вода од загађења.
	Биљни и животињски свет	- помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи;	Распростирање биљног и животињског света на Земљи.

	на Земљи	- помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима; - опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста; - наведе примере за заштиту живог света на Земљи.	Угроженост и заштита живог света.
--	----------	--	-----------------------------------

МАТЕМАТИКА

Циљ наставе и учења *математике* је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

144 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ	- израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); - реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); - примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама; - разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце; - одреди и примени НЗС и НЗД; - изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке; - правилно користи речи <i>и</i>, <i>или</i>, <i>не</i>, <i>сваки</i> у математичко-логичком смислу;	Први део Својства операција сабирања, множења, одузимања и дељења у скупу $\mathbb{N}_0$. Дељење са остатком у скупу $\mathbb{N}_0$ (једнакост $a = bq + p$, $0 \leq p < b$). Својства дељивости; чиниоци и садржаоци природног броја. Дељивост са 2, 5 и декадним јединицама. Дељивост са 4 и 25. Дељивост са 3 и 9. Скупови и скуповне операције: унија, пресек и разлика. Други део Прости и сложени бројеви. Ератостеново сито. Растављање природних бројева на просте чиниоце. Заједнички делилац и највећи заједнички делилац. Еуклидов алгоритам за налажење НЗД. Заједнички садржалац и најмањи заједнички садржалац. Веза између НЗД и НЗС.
ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ	- анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом; - опише основне појмове у вези са кругом	Тачке и праве; односи припадања и распореда. Однос правих у равни; паралелност. Мерење дужине и једнакост дужи.

	(центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг; - нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор; - упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски; - преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом, - правилно користи геометријски прибор;	Кружница и круг. Кружница и права. Преношење и надовезивање дужи. Централна симетрија. Вектор и транслација.
УГАО	- идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе; - нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор; - измери дати угао и нацрта угао задате мере; - упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно, - реши једноставан задатак применом основних својства паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова);	Угао, централни угао; једнакост углова. Надовезивање углова (суседни углови, конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова). Упоредни углови; врсте углова. Мерење углова, сабирање и одузимање мере углова. Угао између две праве; нормалне праве; унакрсни углови. Углови на трансверзали. Транслација и углови.
РАЗЛОМЦИ	- прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке и децималне бројеве и преводи их из једног записа у други; - одреди месну вредност цифре у запису децималног броја, - заокругли број и процени грешку заокругљивања; - израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину; - реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; - одреди проценат дате величине; - примени размеру у једноставним реалним ситуацијама; - примени аритметичку средину датих бројева; - сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер;	Први део Појам разломка облика a/b ($a, b \in \mathbb{N}$). Придруживање тачака бројевне полуправе разломцима. Проширивање, скраћивање и упоређивање разломака. Децимални запис броја и преводјење у запис облика a/b ($b \neq 0$). Упоређивање бројева у децималном запису. Заокругљивање бројева. Други део Основне рачунске операције с разломцима (у оба записа) и њихова својства. Изрази. Једначине и неједначине у скупу разломака. Трећи део Примене разломака (проценти, аритметичка средина, размера). Основна неједнакост $n < (n+q)/2 < q$.
ОСНА СИМЕТРИЈА	- идентификује осносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије; - симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру користећи геометријски прибор; - конструише симетралу дужи, симетралу угла и примењује њихова својства; - конструише праву која је нормална на дату праву или паралелна датој правој.	Осна симетрија у равни и њене особине. Оса симетрије фигуре. Симетрала дужи и конструкција нормале. Симетрала угла.

БИОЛОГИЈА

Циљ наставе и учења биологије је да ученик изучавањем живих бића у интеракцији са животном средином и биолошких процеса развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

пети

72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ ПРЕПОРУЧЕНИ
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	- истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; - групише жива бића према њиховим заједничким особинама; - одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића;	Жива бића, нежива природа и биологија. Особине живих бића: ћелијска грађа, исхрана, дисање, излучивање, надражљивост, покретљивост, размножавање, раст и развиће. Једноћелијски и вишећелијски организми. Основе класификације: главни (морфолошки) карактери и особине важне за класификацију. Формирање скупова карактера који се уклапају једни у друге (груписање живих бића). Исхрана. Храна као извор енергије и градивних супстанци потребних за обављање свих животних процеса. Дисање као размена гасова у различитим срединама. Излучивање. Надражљивост. Покретљивост - кретање. Размножавање: бесполно и полно. Раст и развиће. Дужина живота. Промене које човек пролази током развића; пубертет и полна зрелост.
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	- идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење; - једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље;	Живот у воденој и копненој средини - изглед, прилагођености на начин живота Живот у води - изглед, прилагођености на начин живота. Живот на копну - изглед, прилагођености на начин живота. Живот под земљом - изглед, прилагођености на начин живота.
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	- прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке; - разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота; - поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на	Преношење особина са родитеља на потомке. Разлике родитеља и потомака. Разлике полног и бесполног размножавања у настанку варијабилности. Јединке унутар једне врсте се међусобно разликују (варијабилност) - узроци варијабилности: наслеђивање и утицај средине на развиће сваке јединке. Варијабилност организама унутар врсте је предуслов за еволуцију.

	ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате; - користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;	
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	- доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи; - направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу; - предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасиљан начин; - илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава;	Жива бића из непосредног окружења. Позитиван и негативан утицај људи на жива бића и животну средину. Заштита живих бића и животне средине. Пројекат очувања природе у мом крају. Дивље животиње као кућни љубимци - да или не. Значај врста за човека (самоникло јестиво, лековито, отровно биље; животиње као храна и могући преносиоци болести, отровне животиње).
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	- идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања.	Здрава исхрана и унос воде. Енергетски напаци. Штетност дуванског дима и психоактивних супстанци. Физичка активност и здравље. Промене у пубертету и последице прераног ступања у сексуалне односе.

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Циљ наставе и учења *технике и технологије* је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.

пети

72 часа

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	- описује улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање - разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју - наводи занимања у области технике и технологије - процењује сопствена интересовања у области технике и технологије - организује радно окружење у кабинету	Појам, улога и значај технике и технологије на развој друштва и животног окружења. Подручја човековог рада и производње, занимања и послови у области технике и технологије. Правила понашања и рада у кабинету. Организација радног места у кабинету и примена мера заштите на раду. Коришћење техничких апарата и ИКТ уређаја у животном и радном

	- правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу	окружењу.
САОБРАЋАЈ	- процени како би изгледао живот људи без саобраћаја - класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени - наводи професије у подручју рада саобраћај - направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија - разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила - правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају - користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима - аргументује неопходност коришћења сигурносних појасева на предњем и задњем седишту аутомобила и увек их користи као путник - повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика - одговорно се понаша као путник у возилу - показује поштовање према другим учесницима у саобраћају - анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и идентификује ризично понашање пешака и возача бицикла	Улога, значај и историјски развој саобраћаја. Врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени. Професије у подручју рада саобраћај. Употреба информационих технологија у савременом саобраћају Саобраћајна сигнализација - изглед и правила поступања. Правила и прописи кретања пешака, возача бицикла и дечијих возила (ролери, скејт, тротинет) у саобраћају - рачунарска симулација и саобраћајни полигон. Обавезе и одговорност деце као учесника у саобраћају. Заштитна опрема потребна за безбедно управљање бициклом и дечијим возилима.
ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	- самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет - правилно чита технички цртеж - преноси податке између ИКТ уређаја - примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару - користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима - користи Интернет сервисе за претрагу и приступање онлине ресурсима - преузима одговорност за рад - представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер	Прибор за техничко цртање (оловка, гумица, лењир, троугаоници, шестар). Формати цртежа (А3, А4). Размера. Типови и дебљине линија (пуна дебела линија; пуна танка линија; пуна танка линија извучена слободном руком; испрекидана танка линија; црта-тачка-црта танка линија). Геометријско цртање (цртање паралелних правих, цртање нормале на дату праву, цртање углова помоћу лењира и троугаоника). Елементи котирања (помоћна котна линија, котна линија, показна линија, котни завршетак, котни број - вредност). Цртање техничког цртежа са елементима (типови линија, размера и котирање). Пренос података између ИКТ уређаја (рачунар, таблет, смартпхоне, дигитални фотоапарат). Апликација за дигиталну обраду слике. Операције подешавања осветљености и контраста слике. Промена величине/резолације слике, издвајање дела слике.

		Креирање документа у програму за обраду текста. Форматирање текста, уметање слике и графике. Интернет претрага и приступ онлине ресурсима.
РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	- повезује својства природних материјала са применом - објасни технологије прераде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже - сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета - правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега) - направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом - самостално израђује једноставан модел	Природни ресурси на Земљи: енергија и материјали. Управљање отпадом (рециклажа; заштита животне средине). Врсте, својства и примена природних материјала. Технологија прераде и обраде дрвета. Технологија прераде и обраде коже. Текстилна технологија. Технологија производње папира. Поступци ручне обраде и спајања папира, текстила, коже и дрвета - сечење/резање, спајање (лепљење) и заштита (лакирање). Коришћење алата и прибора за ручну обраду и спајање наведених материјала - маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега.
КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	- самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела користећи ИКТ и Интернет сервисе - одабира материјале и алате за израду предмета/модела - мери и обележава предмет/модел - ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате - користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења - самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ - показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха - планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова - активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима - пружи помоћ у раду другим ученицима - процењује остварен резултат и развија предлог унапређења	Израда предмета/модела ручном обрадом и спајањем папира и/или дрвета, текстила, коже коришћењем одговарајућих техника, поступака и алата. Приказивање идеје, поступка израде и решења/производа. Тимски рад и подела задужења у тиму.

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Циљ наставе и учења *информатике и рачунарства* је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

ОБЛАСТ / ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ИКТ	- наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу - правилно користи ИКТ уређаје - именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја - прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса - прилагоди радно окружење кроз основна подешавања - креира дигитални слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) - креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) - примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа - креира мултимедијалну презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) - сачува и организује податке - разликује основне типове датотека	Предмет изучавања информатике и рачунарства. ИКТ уређаји, јединство хардвера и софтвера. Подешавање радног окружења. Организација података. Рад са сликама. Рад са текстом. Рад са мултимедијом. Рад са презентацијама.
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	- реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја; - доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине - разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на интернету - реагује исправно када дођу у контакт са непримереним садржајем или са непознатим особама путем интернета - приступа интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај - информацијама на интернету приступи критички - спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на интернету - разуме значај ауторских права - препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са својим здрављем - рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на интернету	Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин. Правила безбедног рада на интернету. Претраживање интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. Заштита приватности личних података. Заштита здравља, ризик зависности од технологије и управљање временом.
РАЧУНАРСТВО	- изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке - схвати математичко-логички смисао речи "и", "или", "не", "сваки", "неки", израза "ако...онда" - зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски - наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема - креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу - сврсисходно примењује програмске структуре и блокове наредби - користи математичке операторе за израчунавања	Увод у логику и скупове: унија, пресек, разлика; речи "и", "или", "не", "сваки", "неки", "ако...онда". Увод у алгоритме аритметике: писмено сабирање, множење, дељење с остатком, Еуклидов алгоритам. Увод у тему програмирања. Радно окружење изабраног софтвера за визуелно програмирање. Алати за рад са графичким објектима, текстом, звуком и видеом.

	- објасни сценарио и алгоритам пројекта - анализира и дискутује програм - проналази и отклања грешке у програму	Програм - категорије, блокови наредби, инструкције. Програмске структуре (линијска, циклична, разграната).
	- сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака - одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта - наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка - вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен - поставља резултат свог рада на интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима. Представљање резултата пројектног задатка.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ наставе и учења *физичког и здравственог васпитања* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Пети

72 часа + 54 часа (обавезне физичке активности ученика)

ОБЛАСТ/ТЕМА		ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ		- примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби - изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама - упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак	Обавезни садржаји Вежбе за развој снаге Вежбе за развој покретљивости Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине Вежбе за развој координације Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	- комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу - доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама	Обавезни садржаји Техника истрајног трчања Истрајно трчање - припрема за крос Техника спринтерског трчања Техника високог и ниског старта

		Скок увис (прекорачна техника) Бацање лоптице (до 200 г) Препоручени садржаји Техника штафетног трчања Скок удаљ Бацања кугле 2 кг Бацање "вортекс-а" Тробој
Спортска гимнастика	- одржава стабилну и динамичку равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела - користи елементе гимнастике у свакодневним животним ситуацијама и игри - процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици	Обавезни садржаји Вежбе на тлу Прескоци и скокови Вежбе у упору Вежбе у вису Ниска греда Гимнастички полигон Препоручени садржаји Вежбе на тлу (напредне варијанте) Висока греда Трамболина Прескок Коњ са хватаљкама Вежбе у упору (сложенији састав) Вежбе у вису (сложенији састав)
Основе тимских и спортских игара	- користи елементе технике у игри - примењује основна правила рукомета у игри - учествује на унутародељенским такмичењима	Обавезни садржаји Рукомет/минирукомет: Основни елементи технике и правила; - вођење лопте, - хватања и додавања лопте, - шутирања на гол, - финтирање, - принципи индивидуалне одбране - основна правила рукомета/минирукомета Спортски полигон Препоручени садржаји Напредни елементи технике, тактике и правила игре: - хватања котрљајућих лопти, - дриблинг, - шутирања на гол, - финтирање, - основни принципи колективне одбране.

	Плес и ритмика	- изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу - игра народно коло - изведе кретања у различитом ритму - изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура	Обавезни садржаји Покрети уз ритам и уз музичку пратњу Ритмичка вежба без реквизита Скокови кроз вијачу Народно коло "Моравац" Народно коло из краја у којем се школа налази Основни кораци друштвених плесова Препоручени садржаји Вежбе са обручем Вежбе са лоптом Сложенији скокови кроз вијачу
	Пливање	- контролише и одржава тело у води - преплива 25 м слободном техником - скочи у воду на ноге - поштује правила понашања у и око водене средине	Обавезни садржаји Предвежбе у обучавању пливања Игре у води Самопомоћ у води Препоручени садржаји Плива једном техником Рођење у дужину
ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА (Реализује се кроз све наставне области и теме уз практичан рад)	Физичко вежбање и спорт	- објасни својим речима сврху и значај вежбања - користи основну терминологију вежбања - поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама - примени мере безбедности током вежбања - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање - примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама - навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин - користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности - прихвати сопствену победу и пораз у складу са "ферплејом" - примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама - препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту	Циљ и сврха вежбања у физичком и здравственом васпитању Основна правила Рукомета/минирукомета и Малог фудбала Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе) Чување и одржавање материјалних добара која се користе у физичком и здравственом васпитању Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање Упознавање ученика са најчешћим облицима насиља у физичком васпитању и спорту "Ферплеј" (навијање, победа, пораз решавање конфликтних ситуација) Писани и електронски извори информација из области физичког васпитања и спорта Значај развоја физичких способности за сналажење у ванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар...)

		- направи план дневних активности	Физичко вежбање и естетика (правилно обликовање тела) Планирање дневних активности
	Здравствено васпитање	- наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље - разликује здраве и нездраве начине исхране - направи недељни јеловник уравнотежене исхране уз помоћ наставника. - примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања - препозна врсту повреде - правилно реагује у случају повреде - чува животну средину током вежбања	Физичка активност, вежбање и здравље Основни принципи вежбања и врсте физичке активности Одржавање личне опреме за вежбање и поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања Лична и колективна хигијена пре и после вежбања Утицај правилне исхране на здравље и развој људи Исхрана пре и после вежбања Прва помоћ: - значај прве помоћи, - врсте повреда. Вежбање и играње на чистом ваздуху - чување околине приликом вежбања

ОБАВЕЗНЕ ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ

Годишњи фонд часова:36

Недељни фонд часова:1

Ред. број наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ	Број часова за обраду	Број часова за остале типове	Број часова по теми	Могући стандарди
1.	АТЛЕТИКА	Развијање здравствене културе, чувања здравља и заштити природе и човекове околине.	Усвајање одређеног фонда моторичког знања и умећа, свестрани развој и усавршавање.	1	1	2	ФВ.1.1.3. ФВ.1.1.4. ФВ.1.1.7. ФВ.1.1.8. ФВ.1.1.9. ФВ.1.1.10.
2.	СПОРТСКЕ ИГРЕ: РУКОМЕТ КОШАРКА ОДБОЈКА ФУДБАЛ	Задовољење примарних мотива ученика, посебно потребе за кретањем, игром и такмичењем	Развијање потребе за стваралаштвом у смеру спортско-техничких и тактичких достигнућа и доживљавању личног успеха	4	24	28	ФВ.1.1.1. ФВ.1.1.2. ФВ.1.2.4. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4. ФВ.2.1.1. ФВ.2.1.2. ФВ.3.1.1. ФВ.3.1.2.
3.	МЕРЕЊЕ МОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ	Стимулисати телесни развитак повећањем снаге мишића и даљим развојем способности	Утицати на потребу за кретањем и развијањем координације гипкости и снаге.	6		6	ФБ.1.3.1 ФВ.1.3.2. ФВ.1.3.3. ФВ.1.3.4.
УКУПНО: 54 ЧАСА (36 +18) Недељно: 36 часа од око 60 минута ОФА				11	25	36	

7.2. Изборни програми

Православни катихизис

Назив предмета:		ВЕРСКА НАСТАВА - ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС		
Годишњи фонд часова:		36 часова	Недељни фонд 1 час	
Разред:		Пети		
ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
И - УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	- Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; - Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању.	- моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 5. разреда основне школе; - моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном циклусу школовања.	- Упознавање са садржајем програма и начином рада - Прелиминарна систематизација	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација ("знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (35часова) практична настава (1 час) Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици; - Практична настава се реализује у цркви - учешћем у литургијском сабрању; Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе - Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. - Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. - Квалитет наставе се постиже када се наставни
II - РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА СТАРОГ СВЕТА 2. Религија и култура старог света 3. Човек тражи Бога	- Упознати ученике са основним елементима религије и културе старог века. - Упознати ученике са паганским митовима и легендама о вечном животу. - Припремити ученике за сусрет са Откровењем Истинитог Бога.	- моћи да именује неке политеистичке религије. - моћи да наведе неке од карактеристика политеистичких религија и културе старог века	- Религија и култура старог света - Човекова жеђ за Богом и вечним животом - Митови и легенде	
III - ОТКРИВЕЊЕ - СВЕТ БИБЛИЈЕ 4. Божије Откровење 5. Свето Писмо (настанак, подела)	- Развити код ученика свест о Богу као личности која се открива човеку - Упознати ученике са појмовима Светог Предања и Светог Писма - Објаснити ученицима узрок и начин настанка Библије	- моћи да уочи да се Бог откривао изабраним људима, за разлику од паганских божанстава; - моћи да објасни да је рођење Христово догађај који дели историју на стару и нову еру; - моћи да наведе неке од библијских књига, њихове ауторе и оквирно време настанка - моћи да разликује Стари и Нови Завет - бити подстакнут да се односи према Библији као светој књизи;	- Божије Откровење - Свето Писмо (настанак, подела)	
IV - СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА 6. Стварање света 7. Стварање човека 8. Прародитељски грех 9. Човек изван рајског врта	- Пружити ученицима знање да Бог из љубави ствара свет да би му дао вечно постојање; - Оспособити ученике за разумевање посебности улоге човека у свету, као	- моћи да преприча библијску причу о постању и доживи је као дело љубави Божије - моћи да увиди да је Бог поред видљивог света створио и анђеле - моћи да преприча библијску приповест о стварању човека и уочи да је човек сличан Богу јер је	- Шестоднев - Стварање човека "по икони и подобију" - Прародитељски грех - Човек изван рајског врта (Каин и Авељ, Ноје, Вавилонска кула)	

	споне између Бога и света. - Објаснити ученицима повест о првородном греху и његовим последицама; - Указати ученицима на начин на који се Бог стара о свету и човеку од Адама до Ноја; - Пробудити у ученицима осећај одговорности за свет који их окружује.	слободан - бити подстакнут на развијање осећаја личне одговорности према природи; - моћи да наведе неке од последица првородног греха по човека и читавау створену природу; - моћи да преприча неку од библијских прича до Аврама; - моћи да повеже причу о Нојевој барци са Црквом - бити подстакнут на послушност као израз љубави према Богу;		садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонувања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.
V -Старозаветна историја спасења 10. Аврам и Божији позив 11. Исак и његови синови 12. Праведни Јосиф 13. Мојсије 14. Пасха	- Упознати ученике са старозаветним личностима и догађајима - Указати ученицима на везу између старозаветних личности и Христа - Указати ученицима на повезаност Пасхе и Христа - Указати ученицима на етичку вредност старозаветних списа - Развијање свести ученика о старању Божјем за свет кроз библијску историју; - Пружити ученицима знање о старозаветним мотивима у иконографији.	- моћи да наведе неке од најважнијих старозаветних личности и догађаја - моћи да уочи везу старозаветних праотаца и патријараха са Христом - моћи да исприча да јеврејски народ прославља Пасху као успомену на излазак из Египта - моћи да извуче моралну поуку из библијских приповести - моћи да препозна старозаветне личности и догађаје у православној иконографији.	- Аврам и Божији позив - Исак и његови синови - Праведни Јосиф - Мојсије - Пасха	- У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. - Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: - процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; - провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: - усмено испитивање; - писмено испитивање; - посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод - 1 Религија и култура старог света - 3 Откривење - Свет Библије - 4 Стварање света и човека - 7 Старозаветна историја спасења - 7 Закон Божији - 4 Месијанска нада - 8 Евалуација - 1+1
VI - ЗАКОН БОЖИЈИ 15. На гори Синају 16. Десет Божјих заповести 17.Закон Божији као педагог за Христа	- Објаснити ученицима околности у којима је Бог дао Закон преко Мојсија; - Пружити ученицима основно знање о томе да се кроз заповести Божје остварује заједница између Бога и људи; - Пружити ученицима основ за разумевање да су Десет Божјих заповести водич и припрема за Христове заповести	- моћи да преприча библијски опис давања Десет Божијих заповести Мојсију; - моћи да наведе и протумачи на основном нивоу Десет Божјих заповести; - моћи да разуме да је од односа према Заповестима зависила и припадност Божијем народу; - бити подстакнут да примени вредности Декалога у свом свакодневном животу.	- Добијање Божијих заповести на гори Синају - Садржај Десет Божјих заповести - Смисао Декалога као припреме за Христа	

VII - МЕСИЈАНСКА НАДА 18. "Земља меда и млека" 19. Цар Давид 20. Соломон и јерусалимски храм 21. Псалми Давидови 22. Старозаветни пророци 23. Месијанска нада	љубави		
	- Упознати ученике са појмом "обећане земље" и њеним значајем за "изабрани народ Божији" - Објаснити ученицима значај старозаветне Скиније и Храма - Указати ученицима на улогу старозаветних царева и пророка - Указати ученицима на лепоту Давидових псалама - Објаснити ученицима појам Месије - Предочити ученицима специфичности библијског текста и омогућити им да доживе његову сликовитост	- моћи да препозна на слици Ковчег Завета и Скинију и да у једној реченици каже шта је мана - моћи да именује најважније личности јеврејског народа у Обећаној земљи - моћи да уочи да је Светиња над светињама посебно место Божијег присуства - знати да је цар Давид испевао Псалме у славу Божију - моћи да наведе неке од старозаветних пророка - моћи да уочи да су старозаветни пророци најављивали долазак Месије - увидети значај покајања и молитве као "жртве угодне Богу" на основу одељака поучних и пророчких књига	- Насељавање Обећане земље (Исус Навин, Самсон...) - Цар Давид - Соломон и јерусалимски храм - Псалми Давидови - Старозаветни пророци - Месијанска нада

Католички вјеронаук

Tantárgy:	HITOKTATÁS – katolikus hittan
Évi óraszám:	36
Osztály:	Ötödik

TÉMA	CÉLOK	EREDMÉNYEK	TÉMA	CÉLOK
I A KÖZÖSSÉG EREJE	- Megismerni és elfogadni azokat az alapszabályokat, melyek lehetővé teszik a jó egymás közötti viszony kialakulását és a zökkenőmentes munkát a hittanos csoportban - Megismerni a hit és a bizalom jelentőségét az emberek közötti kapcsolatokban és az Istennel való kapcsolatunkban	- a közös aktivitások során készen áll az együttműködésre - jobbánn megérti a hit fontosságát a közösség kialakulásában	1. Én és a többiek - együtt	- Elmélkedés és beszélgetés - Életből vett példák arra, hogyan fogadták el magukat és egymást az emberek a hit segítségével
II ISTEN MEGSZÓLAL A TÖRTÉNELEMBEN - ÓSATYÁK	Megismerni a Biblia keletkezésére vonatkozó tényeket (szóbeli átadás, leírás, a Biblia világa, Isten szava, a szent szövegek sugalmazottsága, az emberről szóló beszéd)	- megérti a nomád életmódnak és istenképének jellegzetességeit - megérti az Isten és jelenléte iránti nyitottság fontosságát - megismeri a zsidó nép történetének legfontosabb eseményeit - mindinkább úgy tekint az imádságra, mint az Istennel való beszélgetésre - felismeri az első Pászka jelentőségét a pászka mai ünneplése szemszögéből - megérti a Tízparancsot értelmét és jelentőségét, és kibővíti azt a ma érvényes szabályokkal, értékekkel	2. A Biblia: a szavak és az élet különleges könyve 3. Hogyan megismerni és megérteni a Szentírást 4. Ábrahám tapasztalatai Istentől 5. Isten megjelenik Jákobnak 6. A rabság földjén 7. Isten megjelenik Mózesnek - Égő csipkebokor 8. Az első Pászka 9. Szövetség Istennel 10. Isten népe hazatér 11. A feldolgozott tanegységek ismételése	- Izrael történetének elmesélése - Bibliai szövegek olvasása - Képek, diapozitívek, térképek használata - A bibliai és a mai tapasztalatok összekapcsolása - Elmélkedés a gyökereket bemutató képről - Időszzerű parancsok leírása, páros - vagy csoportmunka - Kvíz a tudás felmérésére és a tananyag megerősítésére

		(ökológia...) • felismeri a keresztény és a zsidó vallás közötti összefüggést • figyel Isten vezetésére az életében		
III A VÁLASZTOTT NÉP KIRÁLYAI	Megismerni Dávid történetét és Istennel való kapcsolatát • Megismerni Dávid és Jonathan barátságának nagyságát • Figyelni és keresni a bölcsességet, mint ahogyan azt Salamon király tette • Megismerni és megérteni Izrael népének történelmét, melynek vezére Dávid király és az új Dávid, Jézus Krisztus	• képes rá, hogy megnyíljon és átvegye Dávid emberi és hitbéli értékeit - az Istenbe vetett bizalmat, a vele való barátságot, a bűnbánatot • megnyílik az igaz baráti kapcsolat felé • megérti és elsajátítja a "bölcsesség" szó jelentését • képes saját élményekből, cselekedetekből fakadó példákat felhozni a bölcs viselkedésre • felismeri Jézus eredetének jelentőségét - Dávid király leszármazottja (Dávid csillaga)	12. Dávid igazságos király - Dávid és Saul 13. Dávid, a vezeklő király 14. Salamon, a bölcs király 15. Várákozás az igazságos uralkodóra (Messianizmus) 16. A várákozás beteljesedése - Jézus Krisztus születése 17. Ismétlés és a félévi osztályzatok lezárása	• Történelmi tények elmesélése • Изпаен földrajzi jellegzetességeinek megismerése - térkép segítségével • Szemléltetés képek és diapozitívek segítségével • Филм • Kiválasztott bölcs mondások felfedezése és magyarázata • Дáвид ципллагот készítünk karácsonyra
IV A PRÓFÉTÁK - ИСТЕН ХІРНӨКЕИ	• Мегисмертетни а диákokkal а прófета kifejezést és а прófетáк күлдетését • Фелфедезни а tanulókkal а прófетáк meghívását, күлдетését, életét és теvéкенységét • Рámutатни, hogy ма ис лéтезнék és мүкөднэк közöttünk прófетáк, és некүнк ис прófетái күлдетесүнк ван • Мегисмерни, hogy Jézus а legnagyobb прófета, benne teljesedett be а Messiásról szóló összes jóslat és ígéret	• érti а прófета kifejezés jelentését • Фелисмери, hogy а прófетáк миндиг határozottan és híven tanúskodtak аз igazságról • megérti, hogy ма ис élnek és теvéкенyednek прófетáк (аз igazság, а ремény,а беке, а megtérés és а megbocsájtás, аз Истен ирántи бизалом és хит хірнөкеи) • belátja, hogy Истен őт прófета, benne teljesedett be а Messiásról szóló összes jóslat és ígéret	18. А прófетáк - а szövetség őrei (Истен неvéбен шóлнэк: Сáмуел) 19. Иллэс - аз Истен jogainэк és а шегэныэк вэднөке 20. Истен а шеллөбөн jelenik meg 21. Az "ötödик евангэлиста" - лзajás 22. А ремény és имáдсáг прófетáя -Дáниел 23. Истен minden embert szerети - Jónás 24. Кeresztелő Сzent János - аз utolsó őсзövetségи прófета (Mt 11,1-15; 3,1-12) 25. А фелдолозотт танегсыгек исмэглэсе	• Elbeszélés és magyarázat Rövid őсзтөңзө filmek megtekintése • Bibliai шөвөгек фелдолозаса • Актуализацiо: а nap igaz és hamis прófетái • А прófетáк тáблázатос bemutatása • Feladatlapok, кэрдөйвек • Кéпзөмүvészети kifejezés • Diјаpozitивек egyes прófетáкрól
V JÉZUS KRISZTUS AZ ÚJ KIRÁLYSÁG MEGALAPÍTÓJA	• Felismerni Истен Országának értékeit а беке és szeretet megvalósításában • Belátни, hogy Jézus élete minden embert választás elé állít • Megismerni Jézus üzenetének, emberek ирántи álláспонтjánэк eredetiségét (а бүнөсөкхөз, betegеккез, китасзитоттакхөз, pogányokхөз... fordul)	• érti аз "Истен Országá" kifejezést • онáллóан megtalál шөвөгэрэсзекет аз Újszövetségбөн • értи, hogy Jézus Дáвид лészármazоттjя • megnyílik Истен Országá értéкеи előtt: а беке, аз igazság és а szeretet előtt • képes magát beleélни mások helyzetéбө	26. Jézus аз új ország өрөмхирét hirdeti 27. Jézus másokkal szemбөн - а талáлқозások megváltоттатнэк (Lk 7,36-50; 5,12; Mk 10,46-52) 28. Jézus - szokatlan király (Mt 22,34; 5,43; Lk 6,37-38. 41-42) 29. Jézus tanítвányái - аз igazság és szeretet tanúi	• Bibliai шөвөгек olvasása és magyarázata • Beszélgetés - olyan példák фелдөзөсө, melyек сорán аз emberekнек segítségрэ ван шүксүгүк • Bibliai шөвөгек онáллó megtalálása – ÚSZ • Fényкөпөк és мүvészи көпөк felhasználása (Kөдер)
VI AZ EMBER IMÁDSÁGGAL ÉS ÉNEKKEL FORDUL ISTEN FELÉ	• Megismerni аз Истен felé fordulás legfontosabb módjait (имáдсáг, éнек, áлдозат és felajánlás) • Megismerni а имáдсáг helyeit (sátor, templom, "léлөкбөн és igazságбөн", egyedüllét...) • А figyelmet а keresztény имáдсáгок тартáлмáрэ és фajtáира өссзпонтоситани • Áтэлни és megtáпáсзтáлни, hogy Истен аз, áкиhez megtérүнк	• értи аз имáдсáг jelentését • elfogadja аз имáдқозás күлүнбөзөд формát • megnyílik аз имáдсáггáл kapcsolatos тáпáсзтáлотток felé • képes rövid, személyес имáт szerkeszteni	30. Күлүнбөзөд áлкáлмáққор fordulүнк Истенhez 31. Дáвид зсoltárai (Зсolt 27) 32. Az имáдсáг - бетөкintés лөкүнк мөлыөрэ (аз имáдсáг формái, módjái és ideje)	• Магyáрат Bibliai шөвөгөк фелдолозаса és өртөлмөзөс • Зсoltárfелдолозás • Зсolt 27 кéпзөмүvészети көфөжөсө • Az имáдсáг módjainэк szemléлтөтөсө testmozгáссáл és gesztusokkal • Fényкөпөк és диāpozitивек • Templomlátотгáтás • Egyéни имá szerkesztөсө • Imáfелдолозás hangszөрес zenével
VII MÁS VALLÁSOK SZENT KÖNYВЕИ	• Megismertetни а диákokát а тóбби világvallás шөнт кönyвével • Megismerni, hogy Истен а күлүнбөзөд күлтүрáк és идөк embereihez күлүнбөзөкөппөн шөл	• megértи, hogy аз emberek күлүнбөзөд vallási күлтүрáवल és шөртáртáсokкáл рөндөлөкзөк • elfogadja, hogy minden ember Истен гыөрөкөе és а másик ember testвөрэ • megértи, hogy Истен emberek ирántи szeretetөе határtáлан	33. Истен күлүнбөзөд módокон és идөбөн шөл а нөпөккөз 34. А judaizmus шөнт кönyвө - а Тóрэ 35. Az ислám шөнт кönyвө - а Корán 36. А фелдолозотт танегсыгөк исмэглэсе és аз өсзтáлзаток лөзáрэсá	• Bemutatás • Beszélgetés • Szemléltetés • Kөпөк • Кэрдөйв, фелáдáтáп

Циљ учења предмета	Opći ciljevi vjeronaučne nastave petog razreda - Otkriti snagu povjerenja i prijateljstva s Bogom kako su to činili starozavjetni likovi: Abraham, Izak, Jakov i David - Upoznati i susresti Boga, koji u Starom zavjetu okuplja, oslobađa i spašava svoj izabrani narod, izbavlja ga iz ropstva, štiti od krivih idola i bogova i vodi kroz kušnje prema obećanoj zemlji - Izgrađivati kršćansku vrednotu zajedništva među kršćanima ali i vrednotu poštovanja u odnosu na židovsku vjeru. Upoznati vjernički život Židova i promicati dijalog između njih i kršćana - Otkriti i usvojiti stav da nas Bog poziva na ostvarenje osobnoga života i očekuje učenikov osobni odaziv i odgovor vjere - Osluškovati, tražiti i izgraditi vlastiti stav vjere nadahnute starozavjetnim proročkim i drugim tekstovima, biblijskim svjedočanstvima i porukama - Otkriti i upoznati snagu proročke riječi i potrebu ostvarenja osobnoga života po uzoru na proroke koji govore u Božje ime, čuvaju Savez, vjesnici su vjere i nade u narodu sve do Krista koji je vrhunac i punina Božje objave - Upoznati i prihvatiti Krista koji je ispunjenje svih proročanstava, uvesti osobni susret s Kristom i pokazati da nam on jedini može cjelovito pomoći ostvariti svoj osobni život prošet mirom i radošću - Izgraditi i njegovati vjernički duh i književnu osjetljivost i interese prema Bibliji kao knjizi Božje riječi - U Evanđeljima otkrivati istinu da je u Isusu Kristu nastupilo konačno oslobođenje i spasenje za svakoga čovjeka
--------------------	--

НАСТАВНЕ ТЕМЕ	<u>Исходи:</u>	Међупредметне компетенције
SNAGA ZAJEDNIŠTVA	da bude spreman na suradnju s drugima u zajedničkim aktivnostima da bolje razumije važnost vjere u ostvarivanju zajedništva	1. Maternji jezik i književnost 2. Građanski odgoj 3. Narodna tradicija 4. Svet oko nas 5. Likovna kultura 6. Muzička kultura
BOG JE PROGOVORIO U POVIJESTI -PRAOCI	da shvati karakteristike nomadskog načina života i njihovo poimanje Boga da shvati važnost otvorenosti prema Bogu i njegovoj prisutnosti da usvoji najvažnije događaje iz povijesti KRALJEVI IZABRANOG NARODA	1. Maternji jezik i književnost 2. Građanski odgoj 3. Narodna tradicija 4. Svet oko nas 5. Likovna kultura 6. Muzička kultura
KRALJEVI IZABRANOG NARODA	da se otvori i nasljeđuje Davidove ljudske i vjerničke kvalitete – pouzdanje u Boga, prijateljstvo, pokajanje da se otvori odnosima istinskog prijateljstva da shvati i usvoji riječ „mudrost— da pronađe primjere mudrog djelovanja iz vlastitog iskustva i iz svoje okoline da uoči važnost Isusova rodoslovlja – potomka kralja Davida (Davidova zvijezda)	1. Maternji jezik i književnost 2. Građanski odgoj 3. Narodna tradicija 4. Svet oko nas 5. Likovna kultura 6. Muzička kultura
PROROCI – BOŽJI GLASNICI	da usvoji značenje riječi prorok da prepozna odlučnost i vjernost u svjedočenju istine kod proroka da shvati da danas žive i djeluju proroci (navjestitelji i istine, nade, mira, obraćanja i pomirenja, pouzdanja i vjere u Boga) da spozna kako je i sam pozvan na proročku službu	1. Maternji jezik i književnost 2. Građanski odgoj 3. Narodna tradicija 4. Svet oko nas 5. Likovna kultura 6. Muzička kultura
ISUS KRIST OSTVARITELJ NOVOGA KRALJEVSTVA	da usvoji pojam „Božje Kraljevstvo— da samostalno pronađe određene tekstove u knjizi Novoga Zavjeta da razumije Isusa kao Davidova potomka da se otvori prema vrednotama Kraljevstva Božjega: miru, istini i ljubavi da se utvrdi u tuđu situaciju	1. Maternji jezik i književnost 2. Građanski odgoj 3. Narodna tradicija 4. Svet oko nas

		5. Likovna kultura 6. Muzička kultura
ČOVJEK SE OBRAĆA BOGU MOLITVOM I PJESMOM	da razumije smisao molitve da prihvati različite oblike molitvenog izražavanja da se otvori molitvenom iskustvu da oblikuje kratke osobne molitve	1. Maternji jezik i književnost 2. Građanski odgoj 3. Narodna tradicija 4. Svet oko nas 5. Likovna kultura 6. Muzička kultura
SVETE KNJIGE DRUGIH VJERSKIH ZAJEDNICA	da postoje ljudi sa različitim vjerskim kulturama i obredima da prihvati kako su svi ljudi u konačnici djeca Božja i braća da shvati kako je neizmjerena ljubav Boga Oca prema svakom čovjeku	1. Maternji jezik i književnost 2. Građanski odgoj 3. Narodna tradicija 4. Svet oko nas 5. Likovna kultura 6. Muzička kultura

Грађанско васпитање

Циљ	Циљ наставе и учења <i>грађанског васпитања</i> је да ученик изучавањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.	
Разред	пети	
Годишњи фонд часова	36 часова	Недељни фонд 1 час
ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ЉУДСКА ПРАВА Права детета	- разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права; - препозна своје потребе, као и потребе других и да их уважава; - штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; - учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; - аргументује потребу посебне заштите права детета; - на примеру препозна уграђеност права деце у основним документима која уређују рад школе; - наводи примере и показатеље остварености и кршења дечијих права; - наводи чиниоце који утичу на остварење дечијих права; - поштује права и потребе ученика који су у инклузији у његовом одељењу/школи; - препозна ситуације кршења својих права и права других; - идентификује кршење људских права на примеру неког историјског догађаја;	Потребе и права Потребе и жеље. Потребе и права. Права и правила у учионици. Правила рада у учионици, доношење групних правила. Права детета у документима о заштити права Посебност права детета и људска права. Конвенција о правима детета. Врсте права. Показатељи остварености и кршења дечијих права. Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу.
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО Школа као заједница	- поштује правила одељенске заједнице и правила на нивоу школе; - поступа у складу са моралним вредностима грађанског друштва; - исказе свој став о значају правила у функционисању заједнице; - понаша се у складу са правилима и дужностима у школи; - наводи начине демократског одлучивања; - препозна одговорност одраслих у заштити права деце; - објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права; - реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ;	Права и функционисање заједнице Моје заједнице. Школа као заједница. Одлучивање у учионици и школи. Гласање и консензус као демократски начини одлучивања. Одговорности и

		обавезе у заједници Одговорност деце. Одговорности одраслих (родитеља, наставника). Кршење и заштита права Шта могу и коме да се обратим у ситуацијама насиља.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ Сукоби и насиље	- препозна и анализира сличности и разлике између ученика у групи; - прихвата друге ученике и уважава њихову различитост; - проналази примере моралних поступака у књижевним делима које чита, у медијима и у свакодневном животу; - наводи примере из свакодневног живота предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама; - проналази примере нетолеранције и дискриминације у књижевним делима која чита; - у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира; - препозна и објасни врсте насиља; - прави разлику између безбедног и небезбедног понашања на друштвеним мрежама; - заштити од дигиталног насиља; - анализира сукоб из различитих углова (препознаје потребе учесника сукоба) и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу; - аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба;	Наши идентитети Наше сличности и разлике (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет). Стереотипи и предрасуде. Дискриминација. Толеранција. Сукоби и насиље Сукоби и начини решавања сукоба. Предности конструктивног решавања сукоба. Врсте насиља: физичко, активно и пасивно, емоционално, социјално, сексуално, дигитално. Реаговање на насиље. Начини заштите од насиља.
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	- препознаје примере грађанског активизма у својој школи и исказује позитиван став према томе; - идентификује проблеме у својој школи; - прикупља податке о проблему користећи различите изворе и технике; - осмишљава акције, процењује њихову изводљивост и предвиђа могуће ефекте; - активно учествује у тиму, поштујући правила тимског рада (у групној дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин); - учествује у доношењу одлука у тиму/групи поштујући договорене процедуре и правила; - учествује у извођењу акције; - процењује ефекте спроведене акције и идентификује пропусте и грешке; - презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате за унапређивање живота у школи.	Планирање и извођење акција у школи у корист права детета Учешће ученика у школи. Избор проблема. Тражење решења проблема. Израда плана акције. Анализа могућих ефеката акције. Планирање и извођење акције. Завршна анализа акције и вредновање ефеката. Приказ и анализа групних радова.

Други страни језик – немачки језик

ИСХОДИ	ОБЛАСТ / ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршетку разреда ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:	Комуникативне функције	

– разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење / давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства; – постави и одговори на једноставнија питања личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;	Поздрављање и представљање себе и других и тражење / давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих, једноставнијих текстова који се односе на дате комуникативне ситуације (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (СМС, имејл, формулари, чланске карте, опис фотографијеи сл.). Садржаји <i>Das ist mein Vater/mein Bruder.</i> <i>Das ist meine Mutter/meine Schwester.</i> <i>Freut mich.</i> <i>Meine Eltern heißen Zorica und Drago.</i> <i>Sie ist Bäckerin. Er ist Verkäufer.</i> <i>Woher kommst du? Woher kommt ih? Woher kommen Sie? – Ich komme aus Serbien.</i> <i>Ich wohne in Smederevo. Wo wohnst du?</i> <i>Wie ist deine Adresse/Telefonnummer?</i> <i>Hast du eine E-Mail-Adresse? Wie ist deine E-Mail-Adresse? Kannst du Tennis spielen? Nein, leider nicht, aber ich kann sehr gutFußball spielen.</i> <i>Könnnt ihr schwimmen, Kinder? Ja klar.</i> <i>Wo bist du geboren? Ich bin in Wien geboren.</i> <i>Wie alt bist du? Ich bin 11.</i> <i>Wann hast du Geburtstag? Am Montag.</i>
		Именице у номинативу уз одговарајући члан (одређен, неодређен, присвојни, нулти). Презент слабих, јаких и модалних глагола. Упитне заменице (wer, was) и упитни прилози (wo, wann, wie, warum). (in, aus, an) (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; титуле уз презимена особа (Frau, Herr, Doktor, Professor); имена и надимци; начин писања адресе.
– разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места; – упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства;	Описивање карактеристи- ка живих бића, предмета, појава и места	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих описа живих бића, предмета, појава и места и њиховог поређења; усмено и писано описивање / поређење живих бића, предмета, појава и места; израда и презентаци- ја пројеката (постера, стрипова, ППТ-а, кратких аудио / видео записа, радио емисија и слично). Садржаји <i>Meine Tante ist schlank. Mein Onkel ist fleißig.</i> <i>Was hast du an? Ich habe meinen bleuen Regenschirm an.</i> <i>Peters Nase ist krumm.</i> Придевска промена– рецептивно <i>Kennst du den Mann mit langem Bart und einer modischen Brille?</i> Придев у предикативној функцији – продуктивно Поређење придева <i>Lina ist groß. Petra ist größer als Lina.</i> <i>Lina ist am größten.</i> <i>Serbien liegt auf dem Balkan. Die Schüler sind traurig.</i> (Интер)културни садржаји: географске карактеристике и административне поделе земаља немачког говорног подручја.

– разуме једноставније предлоге и одговори на њих; – упути једноставан предлог; – пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;	Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу / журку или имејла / СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање /одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања / изговора. Садржаји Wann fährst du ans Meer, in die Berge, aufs Land, nach Köln, nach Polen? Kommst du ins Kino (mit)? Leider nicht. Es tut mir leid, ich kann nicht (mitkommen). Ich glaube, der Film ist langweilig. Kaufen wir zwei Liter Milch und eine Flasche Öl? Употреба глагола кретања са акузативом. Употреба предлога (an, in, auf, nach, für, aus, von). (Интер)културни садржаји: прикладно позивање и прихватање/ одбијање позива.
– разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; – упути једноставне молбе и захтеве; – затражи и пружи кратко обавештење; – захвали и извине се на једноставан начин; – саопшти кратку поруку (телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује;	Изражавање молби, захте- ва, обавештења, извињења, и захвалности	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих исказа којима се тражи /нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава жеља, извињење, захвалност; усмено и писано тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ / услугу и реаговање на њу, изражавање жеља, извињења и захвалности. Садржаји Kann ich dir/Ihnen helfen? Möchtest du eine Orange? Kannst du mir bitte eine Orange rüberreichen? Ich möchte eine Tasse Tee.Kannst du mir ein Stück Torte rüberreichen? Vielen Dank. Ich danke dir. Употреба неодређеног члана у номинативу и акузативу. Употреба модалних глагола у презенту. (Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације.
– разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње; – да једноставна упутства (нпр. може да опише како се нешто користи / прави, напише рецепт и сл.);	Разумевање и давање упутстава	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за компјутерску или обичну игру, употребу апарата, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава. Садржаји Eier trennen und das Eiweiß schaumig schlagen. Mehl, Milch und Zucker in eine Schüssel geben und mit einem Mixer mischen, danach den Eischnee unterheben. Nun etwas Öl in einer Pfanne erhitzen und den Teig beiderseitig ausbacken, bis der Pfannkuchen goldbraun ist Именице са нултим чланом. Употреба везника и прилога (und, aber, oder; dann, danach) (Интер)културни садржаји: традиционалне / омиљене врсте јела.

– разуме честитку и одговори на њу; – упути пригодну честитку; – разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;	Описивање и честитање празника, рођендана и значајних догађаја, честитање на успеху и изражавање жаљења	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују и честитају празници, рођендани и значајни догађаји; описивање празника, рођендана и значајних догађаја; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање пригодних честитки у усменом и писаном облику; израда и презентација пројеката у вези са прославом празника, рођендана и значајних догађаја. Садржаји Zum Geburtstag, viel Glück, zum Geburtsag viel Glück, zum Geburtstag, liebe Lina, zum Geburtstag Viel Glück ... Ich gratuiere dir. Ich bin stolz auf dich. Употреба личних заменица у номинативу, дативу и акузативу. (Интер)културни садржаји: значајни празници и догађаји и начин обележавања / прославе; честитање.
– разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности; – размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; – опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности и способности користећи неколико везаних исказа;	Описивање догађаја и способности у садашњости	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима / активностима и способности-ма; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја / активности и способности (разговор уживо или путем телефона, разгледница, СМС порука, имејл и сл.). Садржаји Ich wohne ganz oben im Haus/im fünften Stock. Hast du eine Wohnung oder ein Haus? Wann gehst du schlafen? Hast du freitags immer Deutsch? Was machst du jetzt? Ich lese einen Krimiroman. Üblicherweise lese ich Romane. Употреба прилога (donnerstags). Ред речи у исказној, упитној и узвичној реченици (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
– разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости; – размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;	Описивање догађаја и способности у прошлости	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са догађајима / активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање догађаја / активности и способности у прошлости; израда и презентација пројеката о историјским догађајима, личностима и сл. Садржаји Wo warst du gestern? Ich war zu Hause. Was hast du heute früh gefrühstückt? Wo hast du deine Ferien verbracht? Hast du mit Freunden gespielt? Wann bist du gestern ins Kino gegangen? Bist du heute früh aufgestanden? Употреба претерита помоћних глагола. Употреба перфекта слабих и најфреквентнијих јаких глагола. (Интер)културни садржаји: историјски догађаји и открића; важније личности из прошлости (историјске личности, писци, књижевници, научници/е, уметници/е, и сл.).

– разуме жеље планове и намере и реагује на њих; – размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама; – саопштити шта он/ она или неко други жели, планира, намерава;	Исказивање жеља, планова и намера	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих текстова у вези са жељама, плановима и намерама; усмено и писано договарање о жељама, плановима и наме- рама (телефонски разговор, разговор уживо, СМС, имејл и сл.). Садржаји Ich möchte nach Wien fahren. Wir alle wollen mehr Freizeit haben. Ich mache meine Hausaufgaben morgen. Was machst du am Nachmittag? Was möchtet ihr werden, Kinder? Ich möchte Arzt/Ärztin werden. Употреба модалног глагола wollen и möchte. Презент и футур глагола. (Интер)културни садржаји: свакодневни живот и разонода; породични односи.
– разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима; – изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;	Исказивање потреба, осета и осећања	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање, својих осећања и реаговање на туђа. Садржаји Ich bin durstig. Ich habe Hunger. Mir ist kalt. Ich bin müde. Möchtest du schlafen? Einen Tee nehmen? Etwas Wasser trinken? Императив Личне заменице у номинативу, дативу и акузативу (Интер)културни садржаји: мимика и гестикалација; употреба емотикона.
– разуме једноставнија питања и одговори на њих; – разуме обавештења о простору и величинама; – опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;	Исказивање просторних односа и величина	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање краћих текстова у вези са специфичнијим просторним односима и величинама; усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина. Садржаји Wo ist dein Sportzeug? Wo liegt die Schweiz auf der Landkarte? Wo ist die Bank? Ich bin vor /neben / hinter der Garage. Meine Mutter ist auf dem Wochenplatz / im Supermarkt / bei ihrer Frisörin. Die Bäckerei ist neben der Schule. Meine Stadt ist in Nordostserbien. Употреба датива уз глаголе мировања у простору. (Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед школског и стамбеног простора; природа.

– разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; – опише дневни / недељни распоред активности; – опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;	Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима; усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима у ширем комуникативном контексту; израда и презентација пројеката (нпр. о часовним зонама, упоређивање климатских услова у својој земљи са климатским условима једне од земаља циљне културе и сл.). Садржаји Wie spät ist es? Es ist Viertel nach neun. Es ist einundzwanzig Uhr fünfzehn. Wann beginnt die Schule? Am ersten September. Am Donnerstag. Um 8 Uhr. Wie war das Wetter gestern? Regnerisch und windig. Wann kommt ihr? Am 22. April. Употреба фраза за званично и незванично исказивање сатнице. Упо- треба предлога (am, um, nach, vor). Редни бројеви до 100. (Интер)културни садржаји: климатски услови у земљама немачког говорног подручја.
– разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе; – размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе; – представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;	Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама; постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза (нпр. кренуће постера са правилима понашања, списка обавеза и сл.). Садржаји Du musst Hausaufgaben schreiben. Du darfst nicht zu viel Cola trinken. Du sollst mehr Sport machen. Du kannst nicht immer Freunde anrufen. Musik bitte nicht zu laut aufdrehen! Dreh bitte die Musik nicht so laut auf! Vorsicht! Aufgepasst! Употреба модалних глагола са негацијом и без ње. Употреба императива и суплетивних облика императива. (Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.
– разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; – пита и каже шта неко има / нема и чије је нешто;	Изражавање припадања и поседовања	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са датом комуникативном ситуацијом и одговарање на њих. Садржаји Ist das deine Katze? Nein, das ist Marias Katze. Mein Hund ist nicht da. Das ist das Haus meiner Eltern. Hast du einen Kugelschreiber? Ich brauche einen Regenschirm. Употреба присвојних чланова. Употреба посесивног генитива.– рецептивно (Интер)културни садржаји: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.

– разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавања допадања и недопадања; – опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;	Изражавање интересовања, допадања и недопадања	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са нечијим интересовањима, хобијима и стварима које воли / не воли, које му / јој се свиђају / не свиђају; размена информација о својим и туђим интересовањима, хобијима, допадању и недопадању (телефонски разговор, интервју, обичан разговор са пријатељима у школи и сл.); усмено и писано описивање интересовања, допадања и недопадања (писање имејла о личним интересовањима, хобијима, допадању и недопадању, листе ствари које му / јој се свиђају / не свиђају и сл.); истраживачке пројектне активности (нпр. колики број ученика у одељењу воли / не воли пливање, скијање, тенис и сл.) графичко приказивање и тумачење резултата. Садржаји Ich mag Rockmusik. Ich liebe meine Familie und meine Freunde. Ich schwimme gern. Was ist dein Hobby?
		Meine Lieblingsaktivität ist Wandern. Mein Lieblingssport ist Volleyball. Skifahren finde ich doof. Глаголи mögen, gefallen, etwas finden... (Интер)културни садржаји: интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).
– разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;	Изражавање мишљења (слагања и неслагања)	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања; усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања. Садржаји Wie findest du diesen Film? Ich finde ihn gut. Teilst du meine Meinung? Findest du ihn auch gut? Nein, den Film finde ich gar nicht interessant. Das stimmt! Das stimmt nicht! Употреба директног објекта у акузативу. (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.

– разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега; – пита и каже колико нечега има/ нема, користећи једноставија језичка средства; – на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/ каже/ израчуна колико нешто кошта; – састави списак за куповину – намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.) – изрази количину у мерама – 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл.	Изражавање количине, бројева и цена	Језичке активности у комуникативним ситуацијама Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено и писано; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, у продавници, у ку- хињи ...); писање списка за куповину; записивање и рачунање цена. Садржаји Wie viele Menschen stehen da? Wieviel Butter brauchst du für den Kuchen? Gibt es etwas Butter im Kühlschrank? Nein, es gibt nichts da. Ich kaufe eine Flasche Öl, eine Packung Salz, einen Beutel Reis, einen Becher Joghurt, eine Schachtel Pralinen. Was kostet das? Das macht 15,50 Euro. Meine Einkaufsliste: zwei Kilo Äpfel, drei Liter Milch, ein Pfund Kaffee. Употреба језичких средстава квантификације. Употреба лексике којом се именује амбалажа. Исказивање количине и цене. (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; мерне јединице и валуте у земљама немачког говорног подручја.
---	--	---

Мађарски језик са елементима националне културе

A tantárgy neve	MAGYAR NYELV A NEMZETI KULTÚRA ELEMEIVEL, ANYANYELVÁPOLÁS
Cél	A magyar nyelvoktatásának és tanulásának célja, hogy a tanuló ápolja vagy idegen nyelvként tanulja a magyar nyelvet, helyesen használja a különféle kommunikációs szituációkban, beszédben és írásban. Ismerje meg, értékelje és becsülje a magyar nemzeti értékeket és hagyományokat, elfogadja a különböző kultúrákat és fejlessze az interkulturális kommunikációt; fejlessze a kulcskompetenciákat.
Osztály	Ötödik
Évi óraszám	72 óra

KIMENET	TERÜLET / TEMATIKAI EGYSÉG	TARTALOM
A tematikai egység/terület feldolgozását követően a diák képes lesz a következőkre:		
– Felismeri az irodalmi mű jellemző vonásait; – Megismeri egyes magyar irodalmi szövegek szerb, illetve délszláv műfordításait és néhány délszláv alkotó művének magyar fordításait; – Megismeri néhány magyar író életrajzát; – Felismeri és megkülönbözteti a prózai és verses formákat; – Megérti az irodalmi mű témáját, felismeri szereplőit, összefoglalja, reprodukálja a cselekményt; – Megkülönbözteti a népköltészetet a műköltészettől, a szépirodalmi szöveget a nem szépirodalmi szövegektől; – Felismeri az epikai, drámai és lírai szövegek beszélőjét; – Meg tudja állapítani a cselekmény helyét és idejét; – Felismeri a költői jelzőt, megszemélyesítést, hasonlatot; – Képes a következő szépirodalmi szövegelemek meghatározására és példákkal való illusztrálására: téma, a cselekmény helye és ideje, főszereplő, mellékszereplő stb; – Ismeri és megnevezi a következő fogalmakat: monda, mese, tájleíró költemény, elbeszélés, regény, levél, mesejáték; – Megnevezi és a gyakorlatban is alkalmazza a leírás formáit: személyleírás, tárgy-leírás, tájleírás; – Felismeri és értelmezi az egyszerű szövegek konfliktushelyzeit, a hősök jellemvonásait, s velük kapcsolatban megállapít, véleményt formál; – Képes vázlat készítésére, és a vázlat alapján beszélni a szövegről; – Nyelvtudásának szintje alapján eljut a rövidebb és/vagy hosszabb szövegek megértéséig; – A szépirodalmi művek tudatos, igényes olvasója; – Képes esztétikai élmény átélésére; – Tiszteli a nemzeti irodalom és kultúra hagyományait. – Különböző beszédhelyzetekben nyelvtudásának megfelelően képes egyszerű és/vagy összetettebb/bonyolult információkat kérni és adni; – Képes megérteni az alapvető információkat, amelyek a mindennapi kommunikációs helyzetekben hangzanak el; – Nyelvtudásának megfelelően képes a szituatív kódváltás alkalmazására; – Használja a megfelelő udvariassági formákat; – Megérti a hangzó, multimédiás anyagok lényeges információit; – Részt vesz szerepjátékokban. – Tudatosan benne, hogy a magyar nyelv agglutináló nyelv; – Képes alapszintű kontrasztív gondolkodásra, összevetésre; – Felismeri és megnevezi a mondatfajtákat a beszélő szándéka szerint;	IRODALMI ISMERETEK	Irodalmi alapfogalmak A szöveg formája: vers, próza. Műnemek: líra, epika, dráma. LÍRA Feldolgozásra szánt szövegek 1. Tamkó Sirtó Károly: <i>Tengerecki Pál</i> 2. Fehér Ferenc: <i>Őszi vers</i> és <i>ősz</i> -versek a magyar irodalomban 3. Petőfi Sándor: <i>Szülőföldemen</i> és/vagy valamelyik szerelmes verse 4. Petőfi Sándor: <i>Arany Lacinak</i> 5. Kosztolányi Dezső: <i>A játék</i> 6. Kosztolányi Dezső: <i>A doktor bácsi</i> 7. József Attila: <i>Betlehemi királyok</i> (zenei feldolgozása is) 8. Tandori Dezső egy verse Kiegészítő, választható szövegek 1. Ady Endre: <i>Balzsam tündér postája</i> 2. Domonkos István: <i>Tessék engem megdicsérni; Béci</i> 3. Tolnai Ottó: <i>Puccs</i> 4. Varró Dániel: <i>Miért üres a postaláda mostanába?</i> Irodalmi alapfogalmak A költő és a lírai én. Lírai műfajok. A lírai formanyelv jellemzői: képiség, ritmus, szerkezet. Rím. Stílusesszékők: hasonlat, megszemélyesítés, költői jelző. EPIKA Feldolgozásra szánt szövegek 1. Egy kortárs magyar szöveg feldolgozása pl. Tóth Krisztina novellája vagy tárcája, Darvasi László <i>Trapitű, avagy a nagy tökfőzelékháború</i> (részlet), Berg Judit egy meséje stb. 2. Egy világirodalmi szövegrészlet feldolgozása magyar nyelven pl. Exupéry: <i>A kis herceg</i> , J. K. Rowling: <i>Harry Potter és a bölcsék köve</i> , Pamela Lyndon Travers: <i>A csudálatos Harry</i> stb. 3. Egy kortárs vajdasági magyar novella feldolgozása 4. Tamási Áron: <i>Vándormadár lennék</i> 5. Janikovszky Éva: <i>Kire ütött ez a gyerek?</i> (részlet) 6. <i>Egyszer volt Budán kutyavásár</i> 7. <i>Mátyás és a bolond</i> (Mátyás-mesék a Vajdaságban; délszláv vonatkozások)

		– Felismeri és megnevezi az alapszófajokat (ige, főnév, melléknév, szemé- lyes, birtokos, kérdő és mutató névmás); – Ismeri és alkalmazza az igeidőket és igemódokat; – Ismeri és alkalmazza az alanyi és tárgyas ragozást; – Ismeri és alkalmazza a melléknévek fokozását; – Felismeri és a gyakorlatban alkalmazza a fő mondatrészeket, tárgyat, hely-, idő-, mód-, eszköz– és társhatározót, minőség-, mennyiség és birtokos jelzőt; – Megkülönbözteti az egyszerű és összetett szavakat; – Képes az elsajátított nyelvi modellek alkalmazására. – Képes többszöri olvasás után megérteni az egyszerű és/vagy összetettebb szövegeket; – Tud rövidebb és/vagy hosszabb szövegeket hangosan olvasni és repro- dukálni, ügyelve a helyes artikulációra, hangsúlyra, hanglejtésre, valamint mondatformálásra; – Képek, kérdések, vázlat és kulcsszavak alapján képes összefoglalni a szöveg lényeges információit; – Képes megfogalmazni a szöveghez kapcsolódó egyéni élményeket; – Képes a nem lineáris szövegek befogadására; – Megismeri a vajdasági magyar gyermeksjátót. – Ismeri és alkalmazza a helyesírási alapelveket; – Képes rövid szövegek másolására; – Képes rövid szövegek alkotására (képeslap, meghívó, SMS stb); – Ismeri és alkalmazza az elválasztás szabályait; – Képes 10-12 mondatos és/vagy hosszabb fogalmazás írására; – Hangalak és jelentés alapján felismeri a rokon értelmű, többjelentésű, ellentétes jelentésű szavakat; – Felismeri a közmondásokat, szólásokat, jeles ünnepeket; – Szókincsét kb.250–300 további új lexikai egységgel gazdagítja.
	KOMMUNIKÁCIÓ NYELVI ISMERETEK	8. <i>Márkus szekrénye</i> 9. <i>A kis fánkocska</i> (láncmese) 10. Nagy Lajos: <i>A macska</i> (részlet) 11. <i>A csodaszarvas</i> (monda) 12. Mikszáth Kálmán: <i>A bágyi csoda</i> vagy <i>Bede Anna tartozása</i> (részlet) – anyanyelvápolói szinten 13. Gárdonyi Géza: <i>Egri csillagok</i> (részlet) – anyanyelvápolói szinten 14. Lázár Ervin: <i>A Hétfejű Tündér</i> vagy <i>A kisfiú meg az oroszlánok</i> (részlet) 15. Néhány magyar író életrajzának és délszláv kapcsolatainak feldolgozá- sa: Petőfi Sándor, Kosztolányi Dezső, József Attila stb. Kiegészítő, ismeretterjesztő választható szövegek 1. Erdekességek a tűzhányókról 2. A rózsákról 3. Néhány szó Erdélyről 4. Minecraft 5. Mátyás király 6. Az udvari bolond 7. A farsangi fánk története 8. A macska mint szakács 9. A macskákról 10. A betlehemezés 11. Régi falusi lakodalmi szokások 12. A Nagy Könyv 13. Karinthy Frigyes: <i>Fejtőrő</i> Irodalmi alafogalmak Szerző és elbeszélő. Epikai műfajok. Az elbeszélésmód sajátosságai: egyes szám harmadik személyű és egyes szám első személyű elbeszélés; jellemzés; párbeszéd. Leírások (táj-, epikai művek szerkezeti egységei. A szereplők jellemzésének eszközei: beszéd, tettek, külső tulajdonságok, életfelfogás. Néhány magyar vers és/vagy szöveg megtanulása fejből. Projektmunka: – faliújság, poszter készítése, – magyar és szerb műfordítások elemzése, összevetése az eredeti szöveggel, – évszak– és őszi-versek a magyar irodalomban, – játékmotívumot középpontba állító szövegek a magyar és a délszláv irodalomban. DRÁMA ÉS FILM Népszokásokkal kapcsolatos dramatikus játékok Választható filmek Lúdas Matyi, Vuk, Mindenki, A légy c. animációs film, Abigél (részlet) stb.
		Egyirányú és kétirányú kommunikáció. Témakörök: család, iskola, környezet és lakóhely, szabadidő tevékenységek, bolt, kór- ház, vásárlás, tudomány és technika (magyar tudósok és találmányok) stb. A hallásértés kialakítása és fejlesztése. Udvariassági formák: köszönés, bemutatkozás, bemutatás, elköszönés, megköszönés, bocsánatkérés, telefonálás, útbaigazítás, értesítés, meghívó, születésnap gratuláció, jókívánság kifejezése stb. Részvétel rövid interakciókban, a beszédszándékok nonverbális elemekkel támogatott kifejezése. Kommunikáció begyakorolt beszédfordulatokkal. A diákok anyanyelve hatására előállt interferencia jelenségek javítására irányuló képességek fejlesztése. A hangzó és multimédiás anyagokban bizonyos információk lokalizálása. Szerepjátékok. A mondatfajták és kifejezőeszközeik; helyes használatuk. Alany, állítmány, tárgy, hely-, idő-, mód-, eszköz– és társhatározó, minő- ség-, mennyiség és birtokos jelző (csak alapszinten). Az irányhármasság: <i>a hol?, hová?, honnan?</i> kérdésre válaszoló helyhatá- rozóragok, névutók, -kor időhatározórag). Ige. Igeragozás. Igeidők. Igemódok. Igekötők. Főnév, tulajdonnév, köznév, a főnév többes száma, a főnév tárgyesete. Melléknév. A melléknév fokozása. Személyes, birtokos, kérdő és mutató névmás (csak a legegyszerűbb alapesetek). A szavak szerkezete (egyszerű, összetett)

	HELYESÍRÁS	Írott, majd nyomtatott minta alapján szavak, szókapcsolatok, később mondatok másolása. Rövid szavak leírása tollbamondás alapján. Rövid szavak, mondatok leírása emlékeztetből (pl. képekhez kapcsolva). Rövid szövegek másolása. Mintaszöveg alapján egyszerű, rövid szövegek: pl. képeslap, meghívó, SMS írás. Helyesírási alapelvek. Tulajdonnevek helyesírása. Elválasztás szabályai. Magán– és mássalhangzók időtartama. J-hang kétféle jelölése. A múlt idő jele és a tárgyrag írás.
	SZÓKÉSZLET	Szóalkotás. Rokon értelmű, többjelentésű, ellentétes jelentésű szavak a választott szövegben. Allandósult szókapcsolatok. Jeles ünnepek. Megismerkedés az életkornak megfelelő szinten a magyar kultúra alapvető

Українски језик са елементима националне културе

Назва предмета

УКРАЇНСКА МОВА З ЕЛЕМЕНТАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Мета

Метою навчання *української мови з елементами національної культури* є досягти учнями такого ступеню комунікативних здібностей, на якому вони зможуть самостійно вживати засвоєні навички розмовного мовлення в стандартних та професійних комунікативних ситуаціях (залежно від тематичного мінімуму та в письмовій формі), плекати національну та культурну ідентичність, етнічну самоповагу та ознайомити учнів з елементами традиції, культури, звичаїв українського народу, підкреслюючи особливі риси української громади в Сербії.

Клас

П'ятий

Річна кількість годин

72 години

НАВЧАЛЬНІ ДОСЯГНЕННЯ Після закінчення класу учень:	ОБЛАСТЬ/ТЕМА	ЗМІСТ
– може визначити рід художнього твору; – аналізує композицію ліричного вірша (строфа, рядок); – відрізняє жанрові особливості народної творчості від особливостей художньої літератури;	ЛІТЕРАТУРА	ЛІРИКА Літературні терміни та поняття Поет і вірш. Строфа і рядок у ліричному вірші. Жанри авторської та народної лірики: описовий (дескриптивний); календарно-обрядовий і героїчний епос.
– відрізняє реалістичну прозу від міфопоетичної прози; – розрізняє види художнього стилю мовлення; – визначає основний настрій інтерпретації вірша; – оповідання або драми (гумористична, весела, сумна тощо); – визначає тему, місце та час відбування події; послідовність подій; – характеризує образи героїв, наводячи приклади з тексту; – наводить приклади вірувань, звичаїв, способу життя та подій в минулому, що описані в літературних творах; – аналізує елементи драматичного твору (дія, сцени, зображення подій, персонажі); – правильно переписує короткий текст за заданим завданням (зі зміною роду, числа, часу, складів ...); – складе та напише привітання та вітання; – вимовляє українські народні та популярні дитячі пісні, відповідно до віку; – шанує свою рідну мову та мови інших народів; – розрізняє подібність мовних явищ між українською та сербською мовами; – відрізняє літературну мову від діалекту; – розрізняє поділ приголосного на тверді та м'які; – розрізняє змінні частини мови; – розрізняє відмінки і відмінкові форми у співвідношенні з сербською мовою; – визначає категорії роду та числа змінних частин мови; – правильно застосовує правописні норми у написанні „вибраних слів” (типові приклади); – правильно застосовує правописні норми у написанні великої літери; – правильно застосовує правописні норми у пунктуації; – використовує „Правила українського правопису” – та інші довідники з українського правопису; – правильно позначає м'якість приголосних за допомогою я, ю, є, ь, і; – правильно вимовляє ненаголошені голосні звуки; – правильно вимовляє тверді приголосні <i>д, т, л, н</i> перед <i>и, і</i>; – правильно вимовляє закінчення зворотніх дієслів –ся, –тсья; – правильно наголошує слова; – в розмові дотримується норм літературної мови; – виразно читає вголос літературні та нелітературні твори; – використовує різні форми оповіді: опис, розповідь (портрет, інтер'єр, зовнішній вигляд, природні явища), розповідь від 1-ї та 3-ї особи, діалог;		ШКІЛЬНА ЛІТЕРАТУРА 1. Максим Рильський: <i>Солов'ям України</i>. 2. Андрій Малишко: <i>Пісня про рушник</i>. 3. Борис Олійник: <i>Сива ластівка</i>. 4. Дмитро Павличко: <i>Два кольори</i> 5. Олена Пчілка: (на вибір) 6. Грицько Бойко: (на вибір) 7. Ліна Костенко: <i>Пралю</i> 8. Народні вірші (на вибір) 9. Колядки на Різдво: <i>Колядки</i> 10. Народні обрядові вірші (на вибір) ЕПІКА Літературні терміни та поняття Письменник і оповідач. форми оповіді: опис, розповідь від першої та третьої особи; діалог. Фабула: послідовність подій. Характеристика персонажів – особливості мови, поведінка. Види епічних творів: байки, народні та літературні казки. ШКІЛЬНА ЛІТЕРАТУРА 1. Українські народні байки: <i>Мурашка і голуб</i>. 2. Іван Франко: <i>Грицева шкільна наука</i>. 3. Українські народні казки: (на вибір). 4. Галина Демченко: <i>Сонцевик-Чарівник і Холодний Вітер</i>. 5. Василь Сухомлинський: <i>Весняний вітер</i>. 6. Сергій Носань: <i>День блакитної весни</i>. 7. Ірина Прокіпенко; <i>Сонце, Сонечко та Сонячник</i>. ДРАМА Літературні терміни та поняття Дія, сцени, персонажі п'єси. Види драматургії та радіо вистава. ШКІЛЬНА ЛІТЕРАТУРА 1. Ляльковий театр для дітей 2. Дитячі народні ігри (на вибір)

– уміє ввічливо подякувати, попросити про допомогу, уважно вислухати співрозмовника; – виділяє частини твору (назву твору, уривки); – складає усний або письмовий твір про свої враження від літературного твору, на теми з повсякденного життя та світу уяви; – переказує прочитаний твір за вибором, розповідає подію з власного досвіду або подію з повсякденного життя; – використовує словник, збагачуючи свій словниковий запас (паралеліз сербською мовою та при перекладах); – читає короткий простий текст з розумінням; – декламує народні обрядові вірші, пов'язані з святами або порами року; – бере участь у дитячих іграх, які відповідають його віку; – розрізняє характерні особливості українських народних костюмів (свого краю); – святкує свята (і порівнює їх з сербськими); – відрізняє традиційні українські звичаї (<i>святий Миколай, Коляда, Івана Купала</i>), а також традиційні народні страви;		НАУКОВОПОПУЛЯРНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ВИДАННЯ (на вибір до 2 твори) 1. Народна творчість. 2. З життя наших предків. 3. На вибір з видань, енциклопедій, журналів для дітей та Інтернету ПОЗАКЛАСНЕ ЧИТАННЯ: 1. Українські народні байки та казки (на вибір). 2. Вибір з антології української дитячої літератури. Література для додаткового читання 1. Я дивився/лась дитячий український фільм (вільний вибір). 2. Комікс на власний вибір. 3. Я дивився/лась дитячу виставу.	
МОВА	Граматика (мова, фонетика, лексикологія, морфологія)	Рідна мова та мови інших народів. Співвідношення мов: української та сербської. Літературна мова та діалекти. Тверді і м'які приголосні. Змінні слова: іменники, прикметники, займенники, числівники, дієслова (виділяє і визначає в тексті). Іменники – значення та поділ іменників на загальні та власні. Прикметники – порівняння прикметників. Займенники – особисті займенники. Числівники – значення і граматичні ознаки (кількісні та збірні). Дієслова – дієслівні форми (теперішній, минулий та майбутній час).	
	Правопис	Написання „i/u, i/u” після приголосних <i>б, п, м, в, р, з, с, ф</i>. Велика літера в складових частинах географічних назв; в назвах інституцій, підприємств, установ, організацій (типові приклади). Пунктуація: кома (при переліку); лапки (пряма мова); тире (замість лапок в прямій мові). Посібники з українського правопису.	
	Орфоепія	Вимова „твердих приголосних <i>д, т, л, н</i> перед <i>і, и, е</i>” Вживання розділових знаків для відтворення інтонації та паузи; інтонація питальних речень. Артикуляція: голосне читання скоромовок, спочатку повільно, а потім швидше (індивідуально або групою).	
МОВНА КУЛЬТУРА		Спілкування – про події з власного досвіду, про те, що вони бачили, про особисті уподобання. Групування слів, що належать до певної теми та складання речень з даних слів. Самостійна розповідь (кілька речень) про свого брата або сестру, друга, однокласника, про життя в школі, про подію з власного досвіду, про подію, в якій брали участь. Опис – інтер'єру і екстер'єру, людей, тварин, природних явищ. Подяка, прохання про допомогу, участь у діалозі. Особисте ставлення до прочитаного тексту (що мені сподобалося і чому). Назва тексту, автор, головні герої та їхні особливості. Переказ почутого чи прочитаного твору / казки за допомогою плану або самостійний переказ. Опис зображення або виконання дії на малюнку з використанням декількох ілюстрацій. Переказ українських фільмів, казок, дитячих театральних вистав, на основі розробленого плану. Драматизація твору на вибір або події з повсякденного життя. Використання словників для збагачення словникового запасу, паралелі з сербською мовою, пояснення значення слова в контексті. Використання словника при перекладі. Голосне й тихе читання, правильна дикція та інтонація речення. Переписування коротких речень і текстів, виписування окремих слів і виразів, переписування завдань (зі зміною роду, числа, часу, складів ...) Написати привітання та вітання. Публічний виступ, презентація власного твору та групової роботи. Традиційна народна культура.	

Ключові поняття змісту: література (лірика, епіка, драма), мова (мова, фонетика, лексикологія, морфологія, орфографія, орфое-пія), мовна культура.

Русински језик са елементима националне културе

Назва предмету

РУСКИ ЈАЗИК З ЕЛЕМЕНТАМИ НАЦИОНАЛНЕЈ КУЛТУРИ

Ціль

Ціль настави и учења *руског јазика з елементима националнеј култури* то посцигнуц таки ступењ розвоју комуникативних схопносцох шкољара же би вон самостойно применљовал схопносци висло- вљованя у стандардних и фахових комуникативних ситуацијох (у складу зоз тематичним минимумом и у писанеј форми), пестовал национални и културни идентитет, етничне самопочитоване и упознава-ње шкољарох зоз елементима традициј, култури и обичајох Руснацох.

Класа

Пията

Рочни фонд годзинох

72 годзинни

ИСХОДИ	ОБЛАСЦ/ ТЕМА	ЗМИСТИ
По законченной теми/обласци школяр годзен: – одредзиц род литературного діла; – аналізувац елементи композиції лирской піснї (строфа, стих); – розликовац характеристики народней литературы од характеристикох уметніцкей литературы; – розликовац реалистичну од фантастичней прози; – розликовац литературни форми приповеданя; – одредзиц основни тон інтерпретації піснї, приповеданя або драм-скей подїї (франтовлїви, весели, смутни и под.); – одредзиц тему, место и час збуваня подїї; шоровац подїї; – илустровац прикмети подобох зоз прикладах з текста; – описац вереня, звичаї, способ живота и подїї у прешлосци котри описани у литературних ділох; – одшпиивац руски народни и популярни дзецински піснї хтори прила-годзени гу його возрасту; – мац правилне одношене гу мацеринскому языку и гу языком других народох; – препознац заедніцки язични зявеня у руским и сербским языку; – розликовац подзелене консонантох на тварди и мекки; – розликовац файти пременлївих словох; – розликовац припадки и припадково форми у корелаций зоз сербским языком; – одредзиц категорії роду и числа пременлївих словох; – правильно преписац кратши текст спрам задатку (пременка роду, числа, часу, складох...) розликовац пременлїви од непременлївих словох; – дошлїдно хасновац йотовани вокали як двозначни букви и у позиції по мекких консонантох;	ЛИТЕРАТУРА	ЛИРИКА Литературни термини и понятия Поета и стих. Строфа и стих у піснї/шпіванки. Файти авторских и народних пісньох: описово и обрядово. Школка лектира 1. Михал Ковач <i>Наша хижочка</i> 2. Мелания Горняк <i>Руска дзивка</i> 3. Яким Оляяр <i>Коминяр</i> 4. Ирина Гарди Ковачевич <i>Нешор</i> 5. Гавріїл Костельник <i>Идилски венєц</i> (виривки зоз шицких рочник часцох, опис Крачуна) 6. Василь Мудри <i>Децембер</i> 7. Серафина Макаї <i>Амрели</i> 8. Гавріїл Надь <i>Глоса</i> (або даєдна друга родолюбива писня) 9. Народни шпіванки <i>Замала ше кормань деска</i> (або друга по вибору) 10. Крачунска писня: <i>Ноц над Вифлєс</i> (або даєдна друга по вибору) 11. Народни колядки и крачунски винчованки: (вибор) ЕПИКА Литературни термини и понятия Писатель и приповедач. Форми приповеданя: описованє, приповеданє у першей и трецей особи; диалог. Фабула: шорованє подїйох.

	- дошлідно хасновац мегки знак; - дошлідно применювац правописну норму у хаснованю велькей букви; - дошлідно применювац правописну норму у хаснованю интерпункцій; - хасновац словнік; - правильно вигварац руски мегки консонанти <i>đ</i>’ и <i>m</i>’; - правильно вигварац слова водзаци рахунку о інтонації; - бешедовац ясно почитуюци литературноязичну норму; - чечно и розумліво читац наглас литературни и неуметнічки тексти; - хасновац розлични форми приповедания: дескрипцію (портрет, нукашні и онкашні простор, природни зявеня), приповедане у 1. и 3. особи, диалог; - составиц бешедовани або писани текст о дожицу литературного ділан на теми з каждодньового живота и зоз швета фантазії; - подзековац, замодіці за помоц, слушац собешедніка; - одредзиц часци текста (наслов, пасуси); - составиц и написац винчованку и поволанку; - хасновац словнік за збогацоване власного фонду словох (паралелох зоз сербским язиком и у прекладаню); - читац кратши едноставни текст зоз розуменьом; - рецитовач народни обрядово писні хтори ше одноша на швета лебо рочни часци; - розликовац характеристики руского народного облечива; - знац начищілці швета и поровнац их зоз сербскима; - розликовац традицийни руски обичаї (<i>Кирбай</i>, <i>Миколай</i>, шпиване колядох на Крачун, облівачка на Вельку ноц) и познач традицийни народни єдзеня.		Характеризованє подобох – способ виражованя, справованє, физични випатрунок. Файти епских ділох: басна, народна и авторска приповедка. Народни присловки, загадки, анегдоти. Школска лектира 1. Михал Ковач (приповедка по вибору) 2. МIRON Будински <i>Сон</i> (або по вибору) 3. Мелания Павлович <i>Шестра</i> 4. Янко Рац <i>Мудра мачка</i> 5. В. Реймонд <i>Ярне рано</i> 6. Дюра Папаґарґаї <i>Хто розопял Христа</i> 7. Басни <i>Лев и лішка</i>, <i>Хори лев и лішка</i>, <i>Вовк и лішка</i>, <i>Млади и стари вовк</i> (або по вибору) 8. Руски народни приповедки <i>Як цар подаровал богачови бундаву за воли</i>, <i>Гуска на еднеј нози</i>, <i>Чий сон краши</i>, <i>Знаходліви и скупи кум</i>, <i>Треба у младосци робиц</i> (або по вибору) ДРАМА Литературни термини и понятия Дія, подоби у драми. Лектира Бабкарски театр за дзеци або спесцинска театрална представа за дзеци (выбор) НАУКОВОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТИ (выберац до 2 ділох) 1. Народна творчосц 2. Зоз живота наших предкох 3. Выбор зов кніжокх, енциклопедійох, часописох за дзеци и зов Інтернета ДОМАШНЯ ЛЕКТИРА 1. Єдна руска народна приповедка по вибору. 2. Єдна авторска приповедка по вибору або виривок з романа або длугшей приповедки. додатна лектира Патрел’а сом театралну представу за дзеци
	ЯЗИК	Граматыка (язык, фонетика, лексикология, морфология)	Мацерински язык и языки других народов. Языки у контакту: руски и сербски язык. Тварди и мегки консонанти. Премениліви файти словох: меновнічки, прикетнічки, заменовнічки, числовнічки, дієслово (розликовац и одредзиц у тексту). Меновнічки – значене и файти (заяднічки и власни). Прикетнічки – компарация прикетнічокх. Заменовнічки – особни заменовнічки. Числовнічки – значене и файти (основни и порядково). Дієслово – дієсловни форми (теращні, прешли и будуци час).
		Правопис	Писанє є, ї, ю, я. Хаснованє мегкого знака. Велька буква у вецейчленних географских назвах; у назвах кніжокх, литературних ділох, театралних представлениях, фильмах. Знаки інтерпункцій: запята (при начишльованю и ословйованю); наводнічки (директна бешед); смута (место наводнічокх у директней бешеди). Фонетични и морфологийни елементи правописа. Словнічки Руско-сербски и Сербско-руски
		Ортопеия	Вигварянє руских мегких консонанти <i>đ</i> ’ и <i>m</i> ’ и їх розликованє од сербських африкатох <i>ђ</i> и <i>ћ</i> . Інтонация и павзи хтори у зависносци зоз знаками інтерпункцій; интонация упитних виреченьох. Артикулация: гласне читанє языколамкох, перше помали, век швидше (індивидуально або у групи).
	КУЛЬТУРА ВИСЛОВЙОВАНЯ		Приповеданє – о дожицох, о тим цо видзели, о особних жаданьох, о правдивих и задуманих зявеньох. Составянє групи словох на одредзену тему и составянє виреченчокх од задатих словох. Самостойне приповеданє (даскеліх виреченьох) о свойому братови лебо шестри, товаришови, школскому товаришови, о живоце у школи, о своїм дожицу, о даыкеј події у хторей участвовали. Описованє – пейзажу, нукашнього и онкашнього простору, людзох, животиных, природних зявеньох. Репродукция слуханого лебо пречитаного текста з помоцу плану лебо самостойно. Преприповедованє – збуваньох у трох часових димензийох зоз правдивим або задуманим законченьом, правдиву або задуману фабулу, моделованє фабули спрам своей ідеї. Директна и индиректна бешед. Описованє слики або цeku події з помоцу иллюстрації подзеленей на вещей слички. Репродукция представи на основии направеного плану. Особне становиско о пречитаним тексту (цо ше ми попачело и чом). Наслов текста, автор, главна подоба и його прикмети.

		Хасноване словника за збогацоване фонда словох, паралелох зоз серб-ским языком, толковане значеньох словох у контексту. Хасноване словника при прекладаню. Лексика – гледане, обачоване, хасноване лексики за рижни подручароботи, дожицох, чувствох. Комуникация – препознавац, хасновац и вежбац релациї часу, просто-ру, количества, родзинства, зменшованя. Подзекновосц, молба за помоц, участвоване у диялогу. Привитоване/одпитоване, поставяне питаня, гледане информаций, потвердзуюци и одрекаюци форми; бонтон, винчованки, виражоване добрих жаданьох и дзеки, процивене, протест, сочувствие. Читане наглас и у себе, правилна дикция и интонация виреченя. Преписоване кратших виреченьох и текстох, характеристичних сло- вох и виразох, преписоване на основи датого задатку (пременка роду, числа, часу, складох...) Писане поволанки и винчованки. Явни наступ, презентация власного текста и тимскей роботи. Традиційна народна култура. Обрацане уваги на характеристични часци о прешлосци и сучасни живот Руснацох, опис обичайох и историйних подійох.
--	--	---

СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК

7.3.Облици образовно васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

Слободне наставне активности

1.ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ

Циљ учења слободне наставне активности *Животне вештине* је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме различите животне ситуације и изазове, повећа капацитет да на одговоран начин брине о себи, другима и околини и понаша се у складу са културом безбедности.

Разред

Пети или шести

Годишњи фонд

36

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ На крају програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма
Одговоран однос према здрављу	– на одговоран начин брине о себи и околини и помаже другима у невољи;	ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАД И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ Вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука. Организационе вештине и вештине управљања временом. Социо-емоционалне вештине: сарадња, комуникација, асертивност, решавање сукоба, препознавање сопствених и туђих емоција, превазилажење стреса.
Компетенција за целоживотно учење	– проналази релевантне и поуздане изворе информација од значаја за снажање у свакодневним и ванредним животним ситуацијама;	
Сарадња	– критички промишља и доноси одлуке уважавајући контекст ситуације, процену последица и најбољи интерес за себе, друге и околину;	ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ Култура безбедности и надлежности за смањење ризика од катастрофа. Климатске промене и заштита животне средине у
Решавање проблема	– јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин;	
Одговорно учење у демократском друштву	– сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин;	
Рад са подацима и информацијама	– организује своје свакодневне активности на	
Дигитална компетенција		
Комуникација		
Одговоран однос према		

околини	продуктиван начин; – препозна опасности и адекватно реагује; – разликује ризично од превентивног и безбедног поступања пре, током и након елементарне непогоде; – тумачи знакове опасности, посебно ЕОР и поступа у складу са упутствима надлежних служби; – процени сопствене могућности и ограничења у решавању проблема и потражи одговарајућу помоћ кад процени да ситуација превазилази његове могућности; – повезује информације од релевантних институција са потенцијалним ризицима и правилним реаговањем у кризним ситуацијама; – образложи значај солидарности са људима у невољи; – аргументује значај културе безбедности и пружања прве помоћи;	контексту културе безбедности. Општа безбедност: безбедност у саобраћају; знаци опасности и упозорења (зрачење, биолошка опасност, ЕОС – експлозивни остаци рата, запаљиво, хемијски производи). План комуникације и евакуације у случају несреће. Елементарне непогоде: пожари, земљотреси, поплаве, екстремни метеоролошки услови. Безбедност на води. Прва помоћ.
	– исказе афирмативни став о људима који су активисти Црвеног крста; – наведе које надлежан за одређене ванредне ситуације и симулира позив хитним службама; – доведе у везу заштиту животне средине са климатским променама и културом безбедности; – разликује безбедно, небезбедно и ризично понашање у саобраћају и примењује мере заштите приликом вожње различитим превозним средствима; – наброји правила којих се треба придржавати у комуникацији током несреће, наведе садржај торбе за случај несреће, поступа према плану евакуације и комуникације; – наброји и објасни мере за ублажавање и смањења ризика од земљотреса, пожара, поплава и екстремних метеоролошких услова; – разликује безбедна од небезбедних купалишта, објасни улогу спасиоца, поступа у складу са правилима понашања на купалиштима и демонстрира поступак самопомоћи у случају грча мишића у води; – наведе принципе и демонстрира пружање прве помоћи на изабраном примеру.	

2. МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ

Циљ учења слободне наставне активности *Медијска писменост* је да подстакне развој медијске културе ученика и допринесе јачању способности разумевања, деконструкције и креирања медијских садржаја, које ће ученику помоћи за даљи когнитивни, емоционални и социјални развој у савременом медијационичном окружењу.

Разред

Пети или шести

Годишњи фонд часова

36

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ На крају програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја
Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учење у	– идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници); – разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука; – упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија; – опише и анализира своје медијске навике; – разликује медијске садржаје од стварности,	ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА И Медији и публика (корисници). Традиционални медији (штампа, радио, телевизија, филм) и нови медији (интернет). Улога и место медија у савременом друштву. Медијске навике (<i>Мој медијски дан</i>). ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ

демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву	идентификујући их као конструкте стварности; – деконструише једноставније примере медијских порука; – одговорно креира једноставније медијске садржаје. – критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ; – наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача. – разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи; – идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву; – препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја; – вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане; – препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.	Медијски садржаји као конструкти стварности. Деконструкција и конструкција медијских порука. ОГЛАШАВАЊЕ Комерцијални медијски садржаји у различитим медијима (рекламе, скривене поруке намењене пласирању одређених идеја, садржаја и животних стилова). Профит као циљ оглашавања. тицај медијских садржаја на осећања, вредности и понашање публике – куповину и потрошњу. МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ Комуникација у дигиталном окружењу. Поузданост и веродостојност информација на интернету. Претраживачи „на мрежи” и агрегатори садржаја. Вредновање и селекција доступних информација. Персонализована претрага на Гуглу. Анализа апликација на мобилном телефону. Зависност од мобилних телефона.
--	---	--

3.ЦРТАЊЕ, ВАЈАЊЕ И СЛИКАЊЕ

Циљ учења слободне наставне активности *Цртање, вајање и сликање* је да ученик кроз ликовни рад развија стваралачко мишљење и унапређује визуелно опажање, естетичке критеријуме и способност ликовног изражавања.

Разред

Пети или шести

Годишњи фонд

36

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	ИСХОДИ На крају програма ученик ће бити у стању да:	ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма
Компетенција за учење	– црта креирајући линије различитих вредности комбиновањем материјала, угла и притиска прибора/материјала;	ЦРТАЊЕ Својства линија.
Естетичка компетенција	– црта према задатом моделу приказујући односе величина које опажа;	Врсте цртежа.
Комуникација	– илуструје причу, бајку или песму одабраном цртачком техником;	Цртачке технике.
Решавање проблема	– обликује, према моделу, фигуре од меког материјала стилизујући сложени облик;	ВАЈАЊЕ Својства облика.
Рад са подацима и информацијама	– обликује, у самосталном и тимском раду, скулптуре или употребне предмете од материјала за рециклажу;	Стилизовање облика.
Одговоран однос према здрављу	– наслика ликовни рад према задатом или одабраном моделу приказујући тонове које опажа;	Вајарске технике.
Одговоран однос према околини	– обликује стварне и имагинарне текстуре и облике одабраном цртачком, сликарском или вајарском техником;	СЛИКАЊЕ Примарне, секундарне и терцијарне боје.
Сарадња	– изрази цртежом, сликом и скулптуром машту, сећање, емоције, интересовања или утисак о уметничком делу;	Локални тон.
Дигитална компетенција	– обликује употребне предмете примењујући најмање једну хоби	Сликарске технике.

	технику; – разликује цртачке, сликарске и вајарске технике, материјал и прибор; – чисти радну површину, простор и прибор по завршетку сваког рада; – учествује у активностима које доприносе добробити школе и локалне заједнице.	
--	--	--

Допунска настава

Додатна настава

Час одељенског старешине

1. Шта нас очекује у петом разреду
2. Избор одељењског руководства, Упознавање са правима и одговорностима ученика
3. Кућни ред школе, Поступање у случајевима насиља...
4. Правила у нашој школи и одељењу
5. Адаптација на предметну наставу и Начин оцењивања по Правилнику
6. Израда дневног и недељног распореда обавеза
7. Методе успешног учења
8. Месец књиге, Дан матерњег језика...
8. **Октобар – месец заштите менталног здравља**
9. Ближи се крај 1. квартала (полугодишта, 3. квартала...)
10. Новембар – месец активности против злоупотребе психоактивних супстанци
11. Људска и Дечја права
12. Радионица о врстама и нивоима насиља, дискриминацији, повреди части и угледа
13. **Новембар – месец превенције болести зависности**
14. Учионица без насиља
15. 16. новембар – Дан толеранције
16. Решавање конфликта ненасилним путем
16. **Дан школе**
17. Празници нашег завичаја
18. Обележавање краја полугодишта – одељењско дружења
19. **Обележавање Дана Светог Саве**
20. Обележавање Дана другарства и Дана заљубљених (фебруар)
21. Шта знам о занимањима
22. Мој хоби – шта волим да радим, у чему сам успешан
22. **20. Март – Светски дан среће**
23. Правилна исхрана
24. Значај физичке активности
25. Промене у пубертету
26. Штетност пушења, алкохола...
27. Здрави животни стилови
28. Моја породица
28. **Обележавање Недеље сећања (05-09. мај 2025.)**
29. РОДИТЕЉ НА ЧАСУ“ – представља своје занимање, хоби, учи ученике неким практичним вештинама...

30. ПЕДАГОГ/ПСИХОЛОГ НА ЧАСУ – рад са ОЗ у оквиру Плана заштите за одељење или радионице и предавања у складу са потребама одељења
31. ГОСТ НА ЧАСУ – представници саобраћајне полиције, Дома здравља...
32. ОДЛАЗАК ОДЕЉЕЊА У ПОСЕТЕ (Музичка школа, позориште, Плава птица, Дом за старије особе, Дом здравља, Градска библиотека,)
33. ОБИЛАЗАК ПОЉОПРИВРЕДНОГ ГАЗДИНСТВА, МАЛОГ ПРЕДУЗЕЋА И СЛ.
34. МЕЂУОДЕЉЕЊСКА И МЕЂУШКОЛСКА ДРУЖЕЊА поводом значајних датума
35. Час по избору ученика

Ваннаставне активности

Неговање мађарског језика
Млади биолози
Папирно моделарство
Млади физичари
Аутомоделарство
Саобраћај
Математичка радионица
Viel spar
Драмска
Читалачки клуб
Дигитрон
Читалачки клуб
Математичка
Млади историчари
Млади уметници
Енглески језик

Екскурзија